Räkna med mig i Hudiksvall

Lärande utvärdering av insatsen och samhällsekonomiska resonemang

Slutrapport hösten 2026

Kaj Gustafsson & Kristoffer Sehlberg

FoU Välfärd

Arbetsrapport 2026:9

Sammanfattning

Insatsen *Räkna med mig* i Hudiksvall har inriktningen att utveckla en hållbar samverkansstruktur samt insatser som stödjer unga med aktivitetsersättning i riktning mot egen försörjning.

Syftet med den lärande utvärderingen som bedrivits i anslutning till verksamheten är förutom de processtödjande inslagen att utvärdera utvecklingen och implementeringen av insatsen. Utvärderingen bygger på en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder. Datainsamlingen omfattar intervjuer med ungdomar, föräldrar, professionella samt företrädare för Attention, liksom relevant statistik samt data om insatsens aktiviteter, utfall och samhällsekonomiska effekter.

Resultaten visar att det etablerats en fungerande och förankrad samverkansstruktur mellan Hudiksvalls kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Gävleborg, vilket minskat organisatoriska mellanrum och möjliggjort mer samordnade och individanpassade insatser. En central framgångsfaktor är att Räkna med mig fungerar som en brygga mellan olika resurser och arbetar aktivt med facilitering av samverkan.

Målgruppen av ungdomar kännetecknas av komplex problematik där neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och psykisk ohälsa är vanligt förekommande, ofta i kombination med sociala svårigheter och en problematisk skolbakgrund. Trots detta framträder bilden att majoriteten av deltagarna gjort tydliga stegförflyttningar, exempelvis genom ökat deltagande i aktiviteter, praktik, studier och i något fall anställning på öppna arbetsmarknaden.

Verksamheten Räkna med mig präglas av ett individanpassat och icke forcerande arbetssätt, salutogena perspektiv samt aktivt arbete med att bygga tillit och arbetsallianser med ungdomarna. Den samhällsekonomiska analysen indikerar att insatsen har god potential att vara kostnadseffektiv. Därutöver kan arbetssättet medföra en kommunalekonomisk nytta genom att individer som har rätt till aktivitetsersättning får tillgång till denna ersättning i stället för kommunalt försörjningsstöd. Flertalet deltagare i insatsen har gjort en sådan övergång, vilket har inneburit en betydande minskning av kommunens kostnader för ekonomiskt bistånd.

Samtidigt finns utmaningar kopplade till långsiktig hållbarhet, såsom beroende av nyckelpersoner, organisatoriska förändringar, resursbegränsningar och risk för metodglidning. För att säkerställa fortsatt utveckling och långsiktig hållbarhet i verksamheten krävs en stabil finansiering, organisatoriskt stöd och operativ personal inom Räkna med mig med rätt kompetens och fallenhet för arbetet. Det är också av vikt att aktivt arbeta med att bevara de verksamma komponenterna som identifierats inom insatsen.

Sammanfattningsvis framstår Räkna med mig som en välfungerande insatsmodell som fyller ett tidigare tomrum i stödet till unga med aktivitetsersättning, med god potential att bidra till minskat utanförskap och ökad etablering i arbetslivet. Insatsen bedöms därför vara av stort värde att vidareutveckla och sprida på regional och nationell nivå.

Innehåll

Inledning ... 1
Syfte och mål med insatsen Räkna med mig ... 1
Organisering och ägarskap ... 3
Samverkansparterna och deras roller ... 4
Lärande utvärdering av Räkna med mig ... 6
Resultat ... 9
Arbetet med att utveckla en samverkansstruktur ... 9
Utvecklingen av antalet ungdomar med aktivitetsersättning ... 10
Deltagargruppens sammansättning och aktiviteter ... 12
Arbetssätt och utgångspunkter inom Räkna med mig ... 13
Intervjuer, workshops och möten med professionella samt föreningen Attention ... 16
Intervjuer med ungdomar ... 20
Intervjuer med föräldrar ... 23
Samhällsekonomiska beräkningar och resonemang ... 25
Analys ... 28
Utveckling av en samverkansstruktur ... 28
Genomlysning av gruppen unga med aktivitetsersättning ... 29
Hur möter insatsen deltagarnas behov och bidrar till deras utveckling? ... 29
De långsiktiga målen ... 30
Kommunalekonomisk och samhällsekonomisk nytta ... 31
Vad är viktigt att uppmärksamma i den fortsatta utvecklingen av insatser och samverkansformer kring unga med aktivitetsersättning? ... 31
Metodologiska reflektioner ... 32
Avslutande diskussion ... 34
Referenser ... 35

Inledning

Aktivitetsersättning kan beviljas personer mellan 19 och 29 år som bedöms ha en funktionsnedsättning, skada eller sjukdom som leder till nedsatt arbetsförmåga med 25 procent eller mer under minst ett år. Aktivitetsersättning kan även beviljas vid förlängd skolgång på grund av funktionsnedsättning (29–30 kap. samt 33 kap., Socialförsäkringsbalken, 2010:110). Syftet med aktivitetsersättning är att ge ekonomisk trygghet och samtidigt uppmuntra till aktivitet och rehabilitering för att främja ökad grad av självständighet samt på sikt möjliggöra arbete eller studier. Aktivitetsersättning som infördes 2003 ersatte tidigare system med förtidspension och sjukbidrag för den aktuella åldersgruppen (Prop. 2000/01:96).

Hudiksvalls kommun har de senaste åren observerat att många individer som beviljats aktivitetsersättning riskerar att bli kvar i långvarigt utanförskap utan samordnat stöd. Det är också vanligt att de unga söker försörjningsstöd när aktivitetsersättningen upphör. Kommunen har därför i den utsträckning det varit möjligt valt att erbjuda viss grad av individuellt stöd till målgruppen. Dock har antalet individer som behöver stöd för att göra stegförflyttningar i riktning mot egen försörjning ökat betydligt på senare tid. Det blev därför nödvändigt att tilldela en heltidsresurs trots att det saknades formellt beslut eller uppdrag att arbeta med den aktuella målgruppen. Dessutom var arbetet i stor utsträckning beroende av enskilda personers insatser och engagemang, vilket gjorde arbets- och samverkansstrukturen skör och osäker på lång sikt (Hudiksvall kommun, 2024). Med anledning av ovan beskriven situation gjordes en ansökan om utvecklingsmedel från Samordningsförbundet Gävleborg (ibid) för att utveckla långsiktigt hållbara arbetsformer och samverkan kring de aktuella ungdomarna i Hudiksvall. Insatsen beviljades medel för att bedrivas under perioden 2024-09-01 – 2026-09-30.

Syfte och mål med insatsen Räkna med mig

Syftet med insatsen Räkna med mig är att hitta och etablera en samverkansstruktur som är hållbar över tid, vilket skapar förutsättningar för unga med aktivitetsersättning att lämna det offentliga försörjningssystemet. Strukturen ska inte vara beroende av enskilda personer utan bygga på klart definierade funktioner för att säkerställa långsiktig effektivitet och stabilitet (Hudiksvall kommun, 2024).

Insatsen har två målgrupper.

- Den direkta målgruppen, som är föremål för utvecklandet av en samverkansstruktur, omfattar chefer och operativ personal inom Jobbcentrum[1], Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, primärvården och vuxenpsykiatrin.
- Den indirekta målgruppen består av de ungdomar som blir aktuella för insatsen. Definitionen av denna målgrupp är att ungdomarna ska ha beviljats aktivitetsersättning. De ska också vara motiverade att göra stegförflyttningar i riktning mot att på sikt kunna integreras inom den reguljära arbetsmarknaden.

[1] Jobbcentrum är kommunens verksamhet för arbetsmarknadsinsatser och försörjningsstöd. Jfr sammanslagning av AME och enheten för försörjningsstöd.

De två målgrupperna står i ett nära samspel med varandra då de aktuella ungdomarnas behov villkorar och påverkar vilka samverkansformer och arbetssätt som kan antas vara effektiva.

I insatsens beskrivning vid ansökan om utvecklingsmedel (Hudiksvalls kommun, 2024, s 3) formuleras nedanstående mål:

- Vid insatsens avslut finns en tydlig beskrivning och struktur för arbetsprocessen och samarbetet som rör unga personer som har aktivitetsersättning och som strävar efter att öka sin arbetsförmåga. Denna struktur och beskrivning är väl dokumenterad och delas av samtliga parter involverade i projektet. Strukturen ska säkerställa en effektiv samverkan mellan berörda myndigheter genom tydlig kommunikation, välfungerande samarbetsformer och smidiga övergångar mellan verksamheter.
- Vid insatsens avslut har en grundlig genomlysning av den indirekta målgruppen genomförts vilket kommer ge oss en djupare förståelse för specifika behov och öka kunskapen om målgruppens karaktäristika och förutsättningar.
- Den indirekta målgruppen ska få insatser som leder till stegförflyttning.

På längre sikt är målet att deltagarna inom Räkna med mig ska få insatser som leder till:

- Att antalet individer som försörjer sig genom olika offentliga försörjningssystem minskar.
- Att en ökad andel av befolkningen kan bidra till kompetensförsörjningen.
- Att kunskap kring den indirekta målgruppens utmaningar sprids till en bredare krets än bara projektets parter.

Organisering och ägarskap

Skissen i figur 1 nedan visar organiseringen av insatsen Räkna med mig.

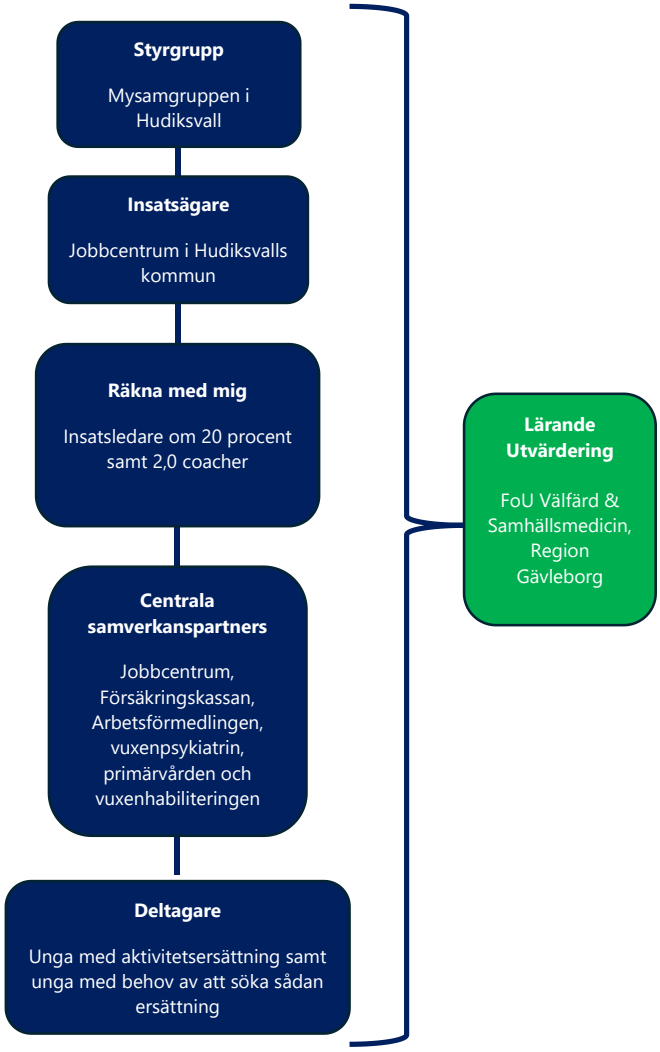

Figur 1: Insatsens organisering.

Samverkansparterna och deras roller

Inom insatsen Räkna med mig är de centrala samarbetsparterna Försäkringskassan, Jobbcentrum, Arbetsförmedlingen, vuxenpsykiatrin, vuxenhabiliteringen[2] och primärvården. Det är därför på sin plats att i korthet beskriva de olika parternas roller och verksamhet.

Jobbcentrum kan beskrivas som kommunens plattform för arbetsmarknadsinsatser och övrigt stöd inom området arbetsliv och försörjningsstöd. Verksamheten är inriktad på att ge individuellt utformat stöd som hjälper människor att ta nästa steg mot utbildning eller arbete. Det inrymmer bland annat rådgivning, matchning mot jobb inom arbetslivet, stöd i att hitta praktik- eller arbetsträningsplats samt hjälp med CV och jobbsökning. Inom Jobbcentrum arbetar socialsekreterare med försörjningsstöd och coacher[3] som har arbetsmarknadsinriktning i nära samspel. Förutom de ovan nämnda parterna sker samarbete även med företag, vuxenutbildningen, studieförbund, stiftelser, föreningar och andra myndigheter. Insatsen Räkna med mig är som tidigare nämnts organiserad under Jobbcentrum.

Försäkringskassan handlägger och fattar beslut i ansökningar om aktivitetsersättning samt har uppdraget att samordna rehabiliteringsinsatser för personer som beviljats sådan ersättning. Försäkringskassan genomför inte själv några rehabiliterande insatser men har däremot ansvaret att följa upp de insatser som sätts in och stödja individen under hela processen. För att kunna samordna den arbetslivsinriktade rehabiliteringen behöver Försäkringskassan samverka med exempelvis kommunala verksamheter, vårdgivare, arbetsgivare och Arbetsförmedlingen. I fråga om samarbetet med Arbetsförmedlingen är *förstärkt samverkan* en central aktivitet. Denna samverkan riktar sig till personer som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning har nedsatt arbetsförmåga och behöver samordnade rehabiliteringsinsatser för att kunna börja arbeta eller återgå i arbete. Personer som bedöms stå så långt från arbetsmarknadens krav att de ännu inte kan tillgodogöra sig Arbetsförmedlingens rehabiliterande insatser går däremot normalt inte vidare till sådana insatser inom det förstärkta samarbetet. För dessa kan i stället mer förberedande insatser hos andra aktörer vara aktuella som försteg i rehabiliteringsprocessen (Arbetsförmedlingen & Försäkringskassan, 2019).

Arbetsförmedlingen har ett övergripande uppdrag att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad i Sverige. Det innebär att myndigheten ska stödja både arbetssökande och arbetsgivare samt samverka med andra aktörer för att främja sysselsättning och minska arbetslöshet. Arbetsförmedlingen bedriver även arbetsförberedande verksamhet i form av kartläggning av arbetsförmåga, anpassningar, hjälpmedel och subventionerade anställningar (lönebidrag) mm. Utöver det finns särskilda verksamheter inriktade på personer med funktionsnedsättning, exempelvis Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS), Steg till arbete, Samstart och Samhall. När det gäller unga som pga. nedsatt arbetsförmåga beviljats aktivitetsersättning ställs kravet att individerna bedöms ha utvecklat tillräcklig arbetsförmåga för att klara grundläggande krav på den reguljära arbetsmarknaden.

---

[2] Vuxenhabiliteringen anges inte som en samverkanspartner i ansökan om utvecklingsmedel men har visat sig vara en viktig part då flertalet unga har kontakt med denna verksamhet.
[3] Benämningen coacher används också för de två tjänsterna inom insatsen Räkna med mig.

Vuxenpsykiatrin har uppdraget att erbjuda specialiserad vård för personer över 18 år med psykisk ohälsa. Det inrymmer att bedöma och diagnostisera psykiska sjukdomar samt erbjuda öppen och inneliggande vård för både akuta och långvariga tillstånd. Centralt för verksamheten är samarbete med primärvård, socialtjänst, kommunala verksamheter och brukarorganisationer för att skapa en sammanhållen vårdkedja. Många inom målgruppen för Räkna med mig har eller har haft kontakt med vuxenpsykiatrins öppen- och slutenvård samt i vissa fall specialistpsykiatriska omvårdnadsteam (SPOT). Räkna med mig bedriver ett nära samarbete med vuxenpsykiatrin och verksamhetens rehabiliteringskoordinatorer. Vuxenpsykiatrin har också en viktig roll när det gäller läkarutlåtanden i samband med ansökan om aktivitetsersättning.

Vuxenhabiliteringen vänder sig till vuxna med medfödda eller tidigt förvärvade funktionsnedsättningar som intellektuell funktionsnedsättning eller autismspektrumtillstånd. Verksamheten arbetar med utredning och olika typer av stödinsatser för att ge personer med varaktiga funktionsnedsättningar verktyg att klara sin vardag så självständigt som möjligt. Arbetet sker i nära samarbete med patienten, närstående och nätverk. Det är relativt vanligt förekommande att deltagare inom Räkna med mig har kontakt med vuxenhabiliteringen.

Primärvårdens uppdrag är att vara första linjens hälso- och sjukvård och att tillgodose befolkningens behov av medicinsk bedömning och behandling, omvårdnad, förebyggande arbete och rehabilitering som inte kräver sjukhusens resurser eller specialistkompetens. Primärvården samverkar med kommuner, regioner och andra vårdnivåer samt framhålls som en nyckelaktör i omställningen till god och nära vård, där vården ska vara mer personcentrerad och samordnad. För deltagarna inom Räkna med mig är kontakten med hälsocentraler vanligt förekommande såväl avseende somatiska sökorsaker som med anledning av psykisk ohälsa inom ramen för första linjens psykiatri. Primärvårdens läkare har också en viktig roll när det gäller läkarutlåtanden i samband med ansökan om aktivitetsersättning. Räkna med mig har ett nära samarbete med verksamhetens rehabiliteringskoordinatorer.

Utöver de ovan beskrivna verksamheterna finns ett flertal andra potentiella resurser kring en deltagare inom Räkna med mig enligt figur 2.

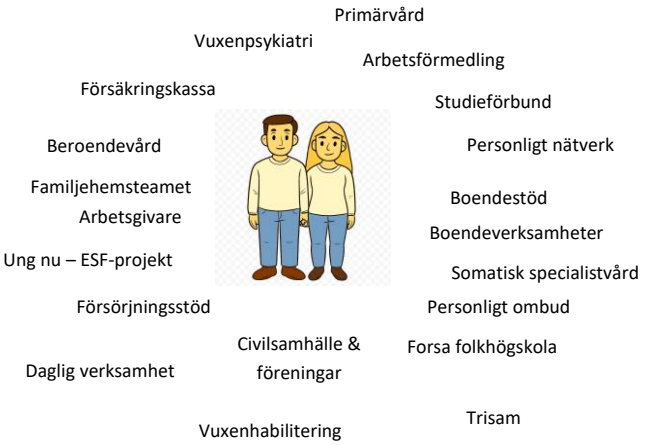

Figur 2: Resursnätverket.

Lärande utvärdering av Räkna med mig

En lärande utvärdering har inriktningen att från start samla in data löpande som underlag för analyser och regelbundna återkopplingar kring hur insatsen utvecklas. Syftet med arbetssättet är att uppnå ett praktiknära lärande under pågående verksamhet som kan användas för att styra utvecklingsarbetet mot de uppsatta målen och förväntningarna i övrigt (Svensson et al, 2009). För att stödja utvecklingsprocessen och stimulera till reflektion samt lärande har det regelbundet genomförts reflektionsträffar och workshops med medarbetarna inom insatsen. Utvärderingen har bedrivits av FoU Välfärd i samarbete med Samhällsmedicin Gävleborg som har kompetens inom området samhällsekonomisk analys.

Syftet med den lärande utvärderingen är förutom de processtödjande aktiviteterna att utvärdera utvecklingen och implementeringen av insatsen Räkna med mig i Hudiksvall.

Rapporten har inriktningen att besvara fem frågor:

- Hur har det gått att utveckla den eftersträvade samarbetsstrukturen?
- Vilka karaktäristika och behov kännetecknar målgruppen av unga?
- Hur möter insatsen deltagarnas behov och bidrar till deras utveckling?
- Hur ser verksamhetens samhällsekonomiska effekter ut?
- Vad är viktigt att uppmärksamma i fortsatt utveckling av insatser och samarbetsformer kring unga med aktivitetsersättning?

Datainsamling

Utvärderingen omfattar kvalitativa metoder för datainsamling. Det innebär intervjuer av ungdomar som deltar i projektet, deras föräldrar, professionella, samarbetspartners och intressenter. Datainsamlingen har också använt kvantitativa metoder, vilket inrymmer insamling av relevant statistik från involverade offentliga verksamheter samt insatsens egen dokumentation av deltagare, genomförda aktiviteter och utfall. Datainsamlingen till de samhällsekonomiska analyserna har inkluderat insamling av relevant data kring försörjningsstöd, aktivitetsersättning och kostnader för utanförskap. Beräkningen av insatsens kostnader i relation till dess samhällsekonomiska effekter har genomförts med hjälp av KAMSO (Kalkylverktyg för insatser mot social utsatthet), som har utvecklats av Umeå universitet (Umeå universitet, u.å.).

Intervjuernas genomförande

Intervjuerna med medarbetare inom Räkna med mig, professionella från samverkande verksamheter och företrädare för den lokala föreningen för Attention[4], har skett vid både fysiska sammanträffanden och digitala möten. Totalt har 12 professionella från AF, FK, Räkna med mig och andra kommunala verksamheter, vuxenpsykiatrin samt primärvården intervjuats. Gruppen av informanter inrymmer sektionschefer, enhetschefer, rehabiliteringskoordinatorer, teamledare, samordnare och operativ personal. Intervjun med företrädare för Attention i Hudiksvall genomfördes i grupp vid ett fysiskt sammanträffande med styrelsen där 10 styrelsemedlemmar deltog.

[4] Intervjuer med företrädare för Attention i Hudiksvall genomfördes då föreningen varit med vid utvecklandet av insatsen Räkna med mig samt har god kännedom om målgruppen, dvs. unga som uppbär aktivitetsersättning och i stor utsträckning lever med neuropsykiatriska tillstånd.

De ovan beskrivna intervjuerna genomfördes med stöd av en semistrukturerad intervjuguide (Kvale &, Brinkman, 2014) anpassad efter respektive informantgrupp och spelades in digitalt. Intervjuerna fokuserade på informanternas uppfattningar och erfarenheter av samverkan och stödinsatser för målgruppen i Hudiksvall samt deras upplevelse av hur väl insatsen Räkna med mig svarar mot de ungas behov. Därutöver behandlades den egna verksamhetens roll i arbetet med målgruppen och de intervjuades erfarenheter av hur den samverkansprocess som utvecklats inom ramen för insatsen Räkna med mig har fungerat.

När det gäller intervjuerna med ungdomar aktuella inom Räkna med mig agerade personalen inom verksamheten mellanhand och tillfrågade de unga om intresse att medverka vid intervju. Ungdomarna fick också ta del av ett informationsbrev om intervjuns inriktning och syfte. De som uttryckte intresse bokades in för fysiska sammanträffanden i verksamhetens lokaler. Intervjuerna genomfördes individuellt i en ostörd miljö med stöd av en semistrukturerad intervjuguide (ibid). Totalt omfattades nio unga, fem kvinnor och fyra män med en medelålder på 26 år (åldersspannet var 21–29 år). Intervjuerna omfattade följande teman: psykosocial situation och hälsa; skolgång och tidigare erfarenheter av stödinsatser; upplevda behov av stöd inom olika områden; erfarenheter av och uppfattningar om samverkan mellan olika samhällsaktörer; erfarenheter och upplevelser av insatsen Räkna med mig samt tankar om egna styrkor, möjligheter och framtidsplaner. Intervjuerna spelades in digitalt.

De föräldrar till deltagare inom Räkna med mig som intervjuats tillfrågades av personalen inom verksamheten om intresse av att delta vid en gruppintervju. De fick också ta del av ett informationsbrev om intervjuns inriktning och syfte. Intervjuerna med föräldrarna genomfördes med stöd av en intervjuguide (ibid) som fokuserade på deras erfarenheter av de ungas situation och behov av stöd. Vidare behandlades erfarenheter av samhällets stödinsatser, skolverksamhet, samverkan mellan berörda aktörer samt insatsen Räkna med mig och upplevelsen av hur den svarar mot de ungas behov. Intervjuerna berörde även utvecklingen av stödet till målgruppen och de ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Under intervjun gjordes en digital inspelning samt dokumentation på en white board. Totalt omfattades 10 personer, åtta kvinnor och två män.

Utöver de beskrivna intervjuerna har data insamlats vid särskilda workshops för medarbetarna inom Räkna med mig och samarbetspartners samt deltagande observationer vid möten.

Analys av insamlad data

Under den här lärande utvärderingen, som i stor utsträckning varit interaktiv, har data samlats in kontinuerligt och satts i relation till pågående processer på olika nivåer. Analysen har därför varit en pågående reflektiv process. Analysmodellen kan beskrivas som eklektisk där teorier och perspektiv som bedöms ändamålsenliga i förhållande till den insamlade empirin kombineras (Kaiser och Ölander, 1999; Sil och Katzenstein, 2010).

Kvalitativa data från intervjuer, anteckningar och dokumentation från workshops samt deltagande observationer vid möten analyserades av utredaren från FoU Välfärd med hjälp av tematisk analys enligt principer beskrivna av Braun och Clarke (2006). Analysen genomfördes genom upprepade genomläsningar av intervjuutskrifter och anteckningar i syfte att identifiera återkommande mönster och teman i materialet. Exempel på teman som identifierades var tillit, relationer, ett icke-forcerande förhållningssätt, facilitering av

samverkan samt organisatoriska mellanrum. Identifierade teman analyserades både var för sig, i relation till materialet som helhet och till utvärderingens frågeställningar. Analysen hade på det sättet en hermeneutiskt orienterad och tolkande ansats, där förståelsen successivt utvecklades genom en återkommande rörelse mellan materialets enskilda delar och den framväxande förståelsen av helheten (Kvale & Brinkmann, 2014).

Analysen av kvantitativ data genomfördes som en deskriptiv beskrivning av målgruppen. Individuppgifter om deltagarna användes för att beskriva målgruppen och vilka aktiviteter de genomfört. Befolkningsuppgifter från SCB och uppgifter om aktivitetsersättning från Försäkringskassan användes för att beskriva den potentiella målgruppen och dess utveckling över tid.

Den samhällsekonomiska analysen genomfördes, som tidigare nämnts, med stöd av KAMSO (Kalkylverktyg för insatser mot social utsatthet) (Umeå universitet, u.å.). Analysen baserades inte på individdata om deltagarnas förändrade situation eller försörjning. I stället användes KAMSO:s beräknade samhällskostnader för unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) som utgångspunkt för en jämförelse med kostnaderna för att bedriva Räkna med mig. Analysen genomfördes genom att kostnaderna för verksamheten ställdes i relation till de samhällsekonomiska kostnader som enligt KAMSO är förknippade med att en ung person befinner sig utanför arbete och studier. Utifrån denna jämförelse beräknades hur många deltagare som skulle behöva övergå till lönearbete på heltid för att de beräknade samhällsekonomiska vinsterna skulle motsvara kostnaden för att bedriva insatsen Räkna med mig. Beräkningen kan därmed betraktas som en brytpunktsanalys av vid vilken nivå insatsen kan anses vara samhällsekonomiskt lönsam. Beräkningarna ska därmed betraktas som en kalkyl över verksamhetens potentiella samhällsekonomiska nytta, snarare än som en skattning av dess faktiska samhällsekonomiska effekter. Analysen visar således under vilka antaganden verksamheten kan vara samhällsekonomiskt motiverad.

Etiska överväganden

De unga inom insatsen som intervjuats samt föräldrar har uttryckt eget intresse att medverka och informerats om intervjuns syfte och inriktning. Ungdomarna gav skriftligt informerat samtycke och föräldrarna muntligt. Inför intervjuerna har respektive kontaktperson inom insatsen gjort bedömningen att de unga deltagarnas hälsotillstånd inte skulle påverkas negativt av medverkan i studien. Ungdomar och föräldrar fick innan intervjun information om att den var frivillig och när som helst kunde avbrytas utan att ange skäl för det.

De som intervjuats från offentliga verksamheter och civilsamhället har alla gett informerat muntligt samtycke till sin medverkan. Statistik och registeruppgifter som hanterats har varit på aggregerad nivå eller anonymiserad. Strategin vid redovisningen av data som insamlats har varit att förhindra att enskilda personer eller grupper av personer ska kunna identifieras.

Hantering av personuppgifter registrerades (PUR) vid Region Gävleborg. Personuppgifter insamlade i form av inspelade intervjuer tilldelades en kod och sparas i en projektmapp på Region Gävleborgs server i tio år. Kodlista och inspelade intervjuer förvaras i åtskilda mappar som endast utredaren på FoU Välfärd har tillgång till.

Resultat

Arbetet med att utveckla en samverkansstruktur

Samverkansstrukturen som insatsen Räkna med mig haft som syfte att arbeta fram omfattar chefer och operativ personal inom Jobbcentrum, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, primärvården och vuxenpsykiatrin. Arbetet med att utforma, beskriva och förankra hur samverkan bör se ut utifrån ungdomarnas behov har genomförts genom en workshops Räkna med mig anordnat samt löpande via enskilda kontakter med samarbetspartners på operativ och strategisk nivå. Det är av värde att redan inledningsvis i rapportens resultatkapitel visa den processmodell som arbetats fram för samverkan kring unga med aktivitetsersättning då den är kopplad till resonemang som förs i den följande resultatredovisningen. Nedanstående figur visar schematiskt den eftersträvade samverkansprocessen som förankrats bland de involverade verksamheterna.

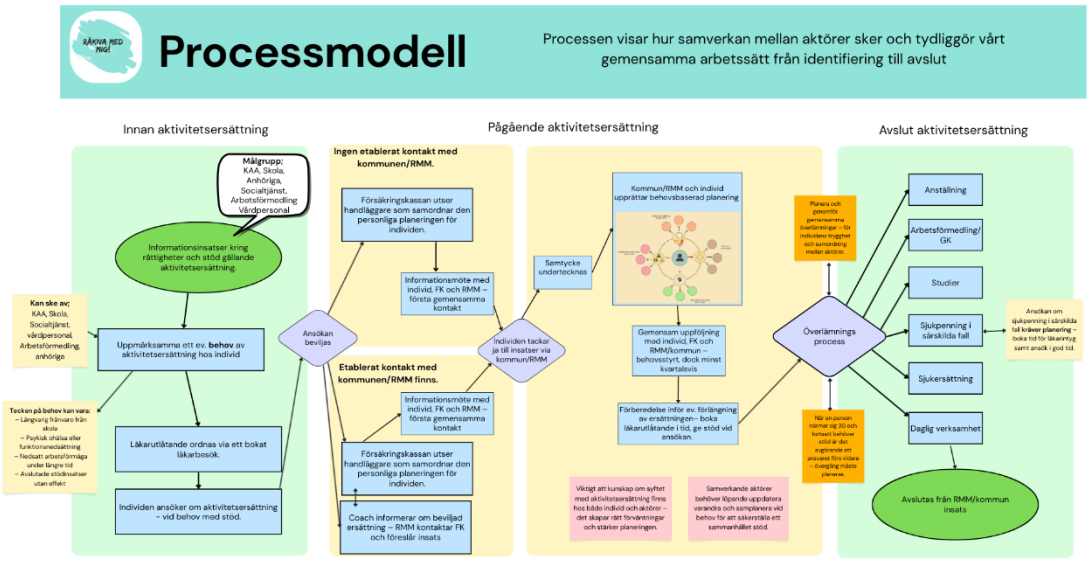

Figur 3: Processmodellen för samverkan.

Utvecklingen av antalet ungdomar med aktivitetsersättning

Diagram 1: Antal med aktivitetsersättning i Hudiksvalls kommun.

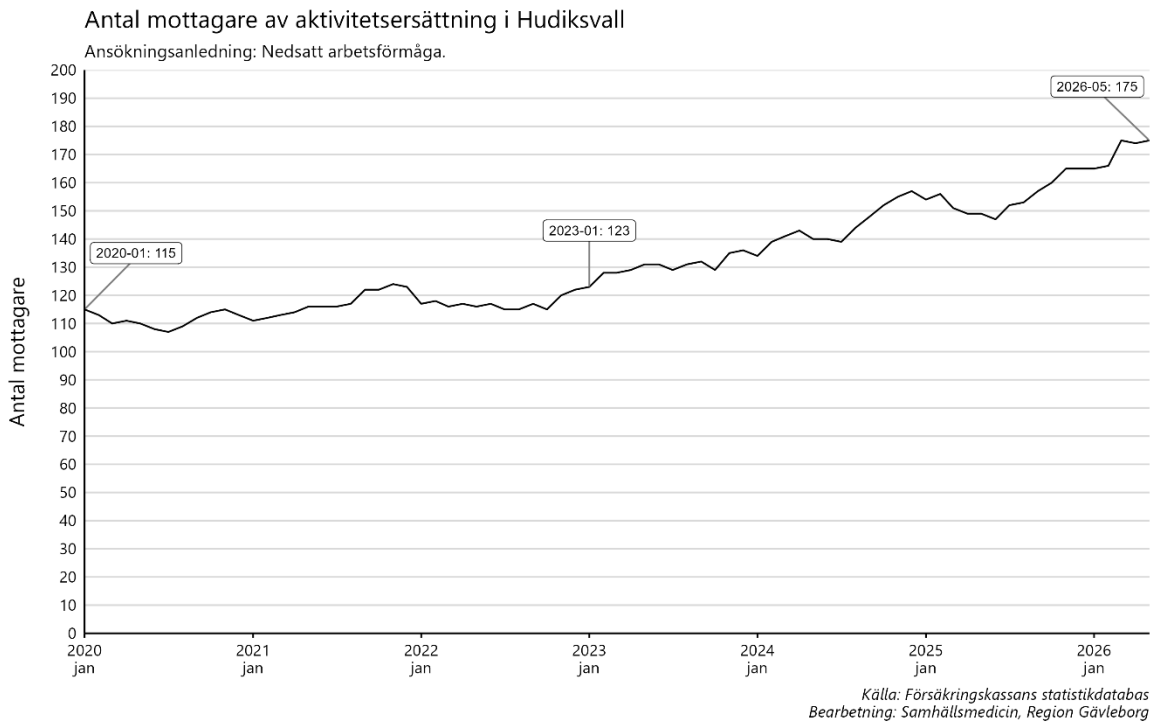

I diagrammet ovan visas antal mottagare av aktivitetsersättning i Hudiksvalls kommun under perioden januari 2020 till maj 2026. I januari 2020 var det 115 mottagare och i januari 2023 123 mottagare, en ökning med åtta mottagare. Ser man däremot på antalet mottagare i maj 2026 var det 175 personer, en ökning med 52 mottagare. Noteras i sammanhanget kan att antalet personer mellan 19 och 29 år i Hudiksvalls kommun minskade under samma tidsperiod. Den demografiska utvecklingen bör därför inte ha påverkat ökningen av antalet mottagare av aktivitetsersättning (SCB, 2026).

.

Diagram 2: Procentuell förändring av antalet mottagare av aktivitetsersättning i Hudiksvall, Gävleborgs län och riket.

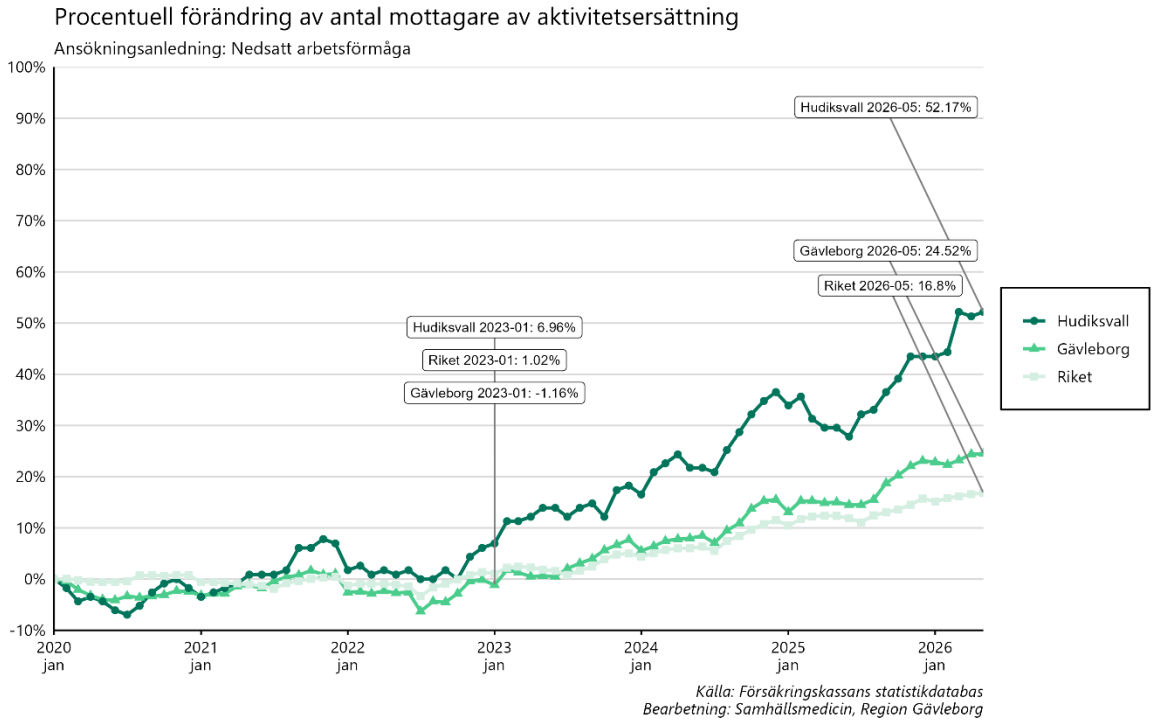

Diagrammet illustrerar den procentuella förändringen av antal mottagare av aktivitetsersättning under samma period i Hudiksvall, Gävleborg och i Riket. Hudiksvall har haft den största ökningen med 52 procent fler mottagare i maj 2026 jämfört med januari 2020. Gävleborg hade under samma period en ökning på drygt 24 procent och i riket var ökningen knappt 17 procent. Ökningen sammanfaller med ett mer aktivt arbete kring målgruppen och det är möjligt att Räkna med mig bidragit till utvecklingen i Hudiksvalls kommun. Utifrån den här statistiken går det dock inte att avgöra hur stor del av ökningen som beror på denna verksamhet.

Deltagargruppens sammansättning och aktiviteter

Under perioden 2024-09-01 – 2026-05-31 deltog totalt 88 individer i insatsen Räkna med mig. Nedan presenteras grundläggande information om dessa ungdomar:

- **Kön:** 60 % kvinnor, 40 % män.
- **Bakgrund:** 2% utrikes födda, 98% inrikes födda.
- **Ålder**: samtliga 19–29 år, medelålder 23 år, median 22 år.
- **Utbildningsnivå:**
  - 29 % gymnasieexamen.
  - 28 % grundskola.
  - 28 % ej klarat grundskolan.
  - Resterande 15 % med studiebevis, anpassat gymnasium eller yrkesinriktat introduktionsprogram på gymnasiet.

Sammanställningen visar att det är något fler kvinnor än män som deltar. Utbildningsnivån är generellt låg och endast ett par utrikes födda deltagare ingår i gruppen.

T*abell 1: Ungdomarnas deltagande i olika aktiviteter* (observera att en individ kan delta i flera aktiviteter).

Aktivitet	Antal
Förberedande aktiviteter[5]	63 (71%)
Praktik	39 (44%)
Studier	21 (24%)
Förstärkt samarbete[6]	6 (7%)

Vid mätpunkten av insatsens resultat 2026-05-31 har 19 deltagare avslutat projektet. Nedanstående sammanställning visar utfallet i aktiviteter för de avslutande deltagarna.

- En har fast anställning.
- Tre studerar (varav två bedöms vara nära anställning[7]).
- Fyra deltar i förstärkt samarbete mellan FK och AF.
- Tre är avslutade pga. flytt till annan kommun.
- Tre är beviljade sjukpenning i särskilda fall.
- En har av hälsoskäl lämnats över för insatser inom hälso- och sjukvården.
- Tre har gått till daglig verksamhet.
- En har avbrutit.

---

[5] Förberedande aktiviteter är bland annat studiecirklar, programmeringskurs, körkortskurs och sociala aktiviteter mm. Alla aktiviteter som avses är i samspel med andra deltagare och personal.

[6] Förstärkt samarbete avser en samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan med inriktningen att ge förutsättningar för individen att möta arbetsmarknadens krav och närma sig arbete.

[7] Bedömningen har gjorts av personalen inom Räkna med mig.

Arbetssätt och utgångspunkter inom Räkna med mig

Som ett led i att beskriva verksamheten utifrån arbetssätt och metodmässig bas har det under den lärande utvärderingen genomförts intervjuer, möten och workshops med personalen i såväl utvärderande som processtödjande syfte. Ett inslag i dessa aktiviteter har varit att personalen fått arbeta med att beskriva programlogiken[8], dels för arbetet med ungdomarna, dels för utformningen av samverkansstrukturen. Verksamheten har även arbetat med att formulera vilka värderingar och synsätt som utgör fundament i insatsen. Arbetet som utförs inom Räkna med mig framstår i många avseenden som ett hantverk, vilket präglas av flexibla anpassningar utifrån individer, situationer och kontext. I avsnittet nedan redovisas beskrivningen av verksamheten som arbetats fram i samspel mellan utredaren och personalen inom Räkna med mig genom intervjuer och workshops.

Samverkan och resurssystemet

Räkna med mig ser sin verksamhet som en del i ett större system av resurser och vill undvika att bygga ett eget system vid sidan av. Utgångspunkten är att olika resurser är viktiga i olika skeden och målsättningen är att anpassa resurserna, exempelvis jobbinriktade, kompetenshöjande, hälsoinriktade eller sociala insatser, utifrån individens behov i olika skeden. Många gånger krävs även samtidiga och samordnade insatser från flera verksamheter. Inriktningen för Räkna med mig ur ett samverkansperspektiv är att försöka fylla organisatoriska tomrum, vara en lots i resurssystemet, bygga broar och verka för att det befintliga resurssystemet kring individen får förutsättningar att fungera så väl som möjligt. Vid framarbetandet av samverkansstrukturen[9] har strävan varit att bedriva det arbetet tillsammans med samverkansparterna samt uppnå delaktighet och förankring. Utgångspunkten har också varit att ta avstamp i ungdomarnas behov utifrån de bärande tankegångarna inom tjänstedesign[10] och de involverade verksamheternas förutsättningar.

Metodmässig bas i arbetet med ungdomarna

Räkna med mig tar avstamp i ett flertal metoder som beskrivs nedan:

Individual Placement and Support (IPS) som är en arbetsrehabiliteringsinsats inom ramen för Supported Employment där personer med (främst psykisk) funktionsnedsättning får individuellt stöd att hitta, få och behålla ett arbete på den öppna arbetsmarknaden utifrån sina egna önskemål och förutsättningar (Socialstyrelsen, 2018a).

Tjänstedesign vilket är ett förhållningssätt och en samling verktyg och metoder för att skapa innovation och utveckling som möter verkliga användarbehov (SKR, 2025; uå).

Case management som är en insats där en samordnare (case manager) har ansvar för planering, samordning av insatser samt uppföljning som sker tillsammans med individen.

---

[8] Programlogik avser en teoretisk modell som beskriver hur en insats är tänkt att fungera, det vill säga sambanden mellan resurser, aktiviteter, resultat och effekter (Vedung, 2009).

[10] Tjänstedesign är ett användarcentrerat arbetssätt för att utveckla, förbättra och organisera tjänster utifrån människors behov, upplevelser och beteenden. Syftet är att skapa tjänster som är värdefulla för användarna och samtidigt effektiva och hållbara för organisationen (SKR, 2020).

Syftet är att förbättra livssituation, självständighet och tillgång till vård och stöd (Socialstyrelsen, 2018b).

Egenmakt är en process där individers eller gruppers förmåga att göra val och omsätta dessa i handling stärks, så att de kan få kontroll över sin egen livssituation (Karolinska Institutet, uå; Starrin, 2007).

Beskæftigelses Indikator Projektet (BIP) vilket är en dansk forskningsstudie som identifierat olika faktorers påverkan på möjligheterna för individer med komplex problematik att komma ut i arbete. Projektet har bidragit med kunskap om hur arbetsmarknadsinsatser kan utformas mer effektivt och individanpassat. (Væksthusets Forskningscenter, 2017; u.å.).

Aktiviteter och arbetsformer

Verksamheten vill inte på förhand definiera och beskriva vilka insatser deltagarna ur målgruppen kommer att erbjudas. Inriktningen är att alla insatser ska vara flexibla och anpassningsbara utifrån de individuella behov som uppstår. Då behov alltid förändras måste insatserna också kunna anpassas. Ambitionen är därför att vara modiga i att prova nya lösningar och hitta nya sätt att tänka. Nedan följer exempel på olika aktiviteter som utformas och bedrivs utifrån rådande behov bland deltagarna.

- Individuella samtal.
- Vägledning.
- Förberedelse inför och följe till olika instanser.
- Praktik och studiebesök.
- Stöd i vårdkontakter.
- Kurser, exempelvis körkortskurs och programmeringskurs.
- Tematräffar och sociala aktiviteter.
- Gruppaktiviteter för att bryta isolering och skapa sammanhang.
- Studier inom vuxenutbildning och folkhögskola.
- Hälsofrämjande aktiviteter.

Värderingar och synsätt

Räkna med mig arbetar utifrån premissen att förändring tar tid och resultat inte bör forceras fram. Den bärande tanken är att ungdomarnas behov och deras förutsättningar alltid ska stå i första rummet. Verksamheten vill arbeta aktivt för att advocera för målgruppen genom att lyfta fram deras önskemål och rättigheter i olika sammanhang. Ett viktigt led i det är att sprida medvetenhet och kunskap om målgruppen samt påvisa att med rätt förutsättningar finns en stor potential att ta tillvara i arbetslivet.

Under en workshop formulerade personalen inom Räkna med mig följande utgångspunkter i arbetet med ungdomarna.

Trygghet och relation: Byggandet av en tillitsfull relation mellan den unge och coachen är en central komponent som utgör grunden för det fortsatta samspelet.

Humanistisk människosyn: Människan ses som en unik, fri och ansvarstagande individ med inneboende värde och potential. Utgångspunkten är humanismens grundidéer om respekt för människans värdighet och rättigheter.

Börja där individen är: *Hur är läget? Var är vi idag?* Processen startar genom att utforska individens tankar om framtiden och vad som känns viktigt utan krav på prestationer.

Bemötande: Att möta deltagarnas person och upplevda verklighet med utforskande nyfikenhet och öppenhet utan anspråk på att vara expert eller ha alla svar. Utforskandet av lösningar sker tillsammans i en allians.

Se det friska och starka: Utforska individens styrkor och vänd på negativa narrativ om den egna personens möjligheter.

Hopp: *Deltagarna ska komma härifrån med ett hopp – lämna samtalet eller aktiviteten med ett hopp*. Att ställa krav på någon som inte har hopp är inte konstruktivt. Ibland måste vi (coacherna) tro för två, dvs. vara ett ställföreträdande hopp till en början innan hoppet väckts hos individen. Om jag som coach inte känner hopp om individens möjligheter, måste jag arbeta med mig själv eller lämna över till en annan coach.

Rättvisa och handlingsutrymme: Alla har rätt att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Individen ska ges möjligheter till självbestämmande och egna val, inte sorteras in i färdiga kategorier av insatser och aktiviteter.

Jämbördighet och maktbalans: Att arbeta för ett jämbördigt maktförhållande och motverka strukturer som signalerar att vi i personalen äger makten är centralt. Hur vi sitter på ett möte och miljön i rummet är viktig. Likaså hur mötesprocessen ser ut. Det ska helst inte märkas att vi styr samtalet. Agendan under mötet räcker med att vi är nyfikna.

Solidaritet: Att hjälpas åt och skapa utrymme så att alla människor ges förutsättningar att inkluderas och känner sitt värde i samhället.

Intervjuer, workshops och möten med professionella samt föreningen Attention

Det här avsnittet innehåller en redovisning av vad som framkommit vid intervjuer, möten och workshops med personalen inom Räkna med mig och professionella från andra kommunala verksamheter, vuxenpsykiatri, primärvård, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samt styrelsen för Attention på orten.

Inflödet av deltagare till Räkna med mig

Alla som skrivs in som deltagare i insatsen har beslut om beviljad aktivitetsersättning. Personal från Försäkringskassan och Räkna med mig beskriver att inflödet sker i nära samverkan.

Personal inom Räkna med mig berättar att många unga som uppfyller kriterierna för aktivitetsersättning är aktuella vid försörjningsstöd då de inte gjort någon ansökan om sådan ersättning. Ibland har inte behovet av eller möjligheten att ansöka om sådan ersättning uppmärksammats. Ibland har de ansökt men fått avslag pga. bristande underlag. Coacherna inom Räkna med mig beskriver att det är svårt för många med den här typen av funktionshinder att svara på alla frågorna som ska vara med i underlaget. För att det ska bli en bra bedömning av den unges problematik och arbetsförmåga krävs ofta att någon med god kännedom om individen medverkar. Rehabiliteringskoordinatorer från primärvård eller psykiatri kan också underlätta bedömningen genom att sammanställa medicinska underlag.

Personalen inom Räkna med mig medverkar utifrån behov vid läkarbesök inför ansökan om aktivitetsersättning eller omprövning av sådan. Verksamheten har utvecklat ett underlag som de går igenom med den unge innan läkarbesöket för att effektivisera bedömningen då läkaren ofta har kort tid till sitt förfogande (se aktiviteter innan aktivitetsersättning i processmodellen för samverkan, figur 3). En av de intervjuade från primärvården säger att det ofta är coacherna i verksamheten Räkna med mig som bäst kan beskriva hur den unges hinder och problematik i vardagen påverkar arbetsförmågan.

Målgruppens behov

Under intervjuer med personalen inom Räkna med mig gör de uppskattningen att 90–95 procent av ungdomarna som aktualiseras inom verksamheten har neuropsykiatriska funktionshinder (NPF). Ofta förekommer kombinationer av ADHD, ADD och autism samt intellektuella funktionshinder. Ungdomarna har även i stor utsträckning olika former och allvarsgrader av psykisk ohälsa. De intervjuade från vuxenpsykiatrin beskriver att relativt många av deltagarna inom Räkna med mig är i behov av specialistpsykiatri. ”Ofta är det lite tyngre problematik än bara ADHD”, uttrycker en av de intervjuade. Det är också vanligt med social problematik i form av relationsproblem och andra svårigheter i vardagslivet bland ungdomarna. De flesta har en problematisk skolbakgrund och många har testat olika aktiviteter, exempelvis praktik och studier som avbrutits.

En unison uppfattning som framträder under intervjuerna är att målgruppen har behov av insatser som bygger på individuell anpassning, tillitsskapande, nära kontakter och kontinuitet.

En företrädare för Attention säger:

> Det går inte att sätta för höga mål [...] Att ta sig ur lägenheten kan vara ett första realistiskt mål. Det är viktigt att prata om styrkor, inte bara fokusera på problemen. Problemfokus har följt individen sedan barndomen och genom hela skolgången. I samtalen kan man i stället för problem tala om behov […] vad individen behöver för att fungera.

Personalen inom Räkna med mig beskriver att de arbetat fram ett informationsmaterial om den egna verksamheten särskilt anpassat för målgruppen. I kommunikationen med deltagarna arbetar Räkna med mig flexibelt utifrån individernas behov, vilket innebär att kontakter förutom rent fysiska träffar även sker via telefon, videolänk, promenader och sms. Inriktningen är att möta upp deltagarna på det sätt som fungerar bäst för att etablera kontakt och stimulera utvecklingsprocessen. Det har också tagits fram en broschyr till arbetsgivare som ett led i att informera om målgruppen och vilket stöd arbetsgivare kan få av Räkna med mig om de tar emot praktikanter eller anställer.

Under intervjun med föreningen Attentions styrelse i Hudiksvall lyftes i det här sammanhanget vikten av att arbetsgivare ser målgruppens styrkor. En av de intervjuade inom Attention säger:

> Vissa egenskaper kan vara till stor nytta i arbetslivet, exempelvis ett stort intresse för programmering eller något annat specialintresse vilket är vanligt att personer i målgruppen har, de har hittat sin ”grej”. Få arbetsgivare har fattat att det finns styrkor [...] Det är därför viktigt för ett projekt som Räkna med mig att bedriva lobbyarbete gentemot arbetsgivare.

De intervjuade inom Räkna med mig beskriver att deltagarna ofta kan ha styrkor och fallenheter som kan leda vidare till arbete eller studier. De har också sett exempel på att personer som bedömts sakna förmåga att klara kraven på arbetsmarknaden eller studier gjort betydande stegförflyttningar i den riktningen. De beskriver att det tidigare innan starten av Räkna med mig var så att individer i målgruppen många gånger ”fick välja mellan daglig verksamhet och ingenting”.

Under intervjuerna med professionella från berörda verksamheter samt med Attentions styrelse framträder en tydlig upplevelse av att unga med aktivitetsersättning i stor utsträckning utgör en grupp vars behov historiskt sett inte har tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt. Flera av de intervjuade resonerar kring att ungdomar med sin försörjning genom aktivitetsersättning inte har utgjort en primär målgrupp för kommunerna, som i stället har riktat sitt fokus mot personer som uppbär försörjningsstöd. Flera av informanterna berättar också att det förekommer en missuppfattning att det är Försäkringskassan som erbjuder arbetsrehabiliterande insatser till unga med aktivitetsersättning.

Informanter från hälso- och sjukvården i Hudiksvall berättar att unga tidigare har sagt att de inte vill söka aktivitetsersättning för att de då avslutas på försörjningsstöd och inte längre får något stöd av kommunen.

En av de intervjuade från kommunledningen säger att Räkna med mig arbetat mycket för att synliggöra värdet av att satsa på den aktuella målgruppen och att alla nu är överens om att kommunen bör bedriva verksamhet även för unga med aktivitetsersättning. Den aktuella informanten säger:

> Tidigare fanns en plats för alla i arbetslivet, exempelvis på bruket eller inom parkförvaltningen. Nu blir människor bortsorterade [...] Varje individ behöver ha ett sammanhang för social isolering och psykisk ohälsa ökar i samhället[...] Vi kan inte sitta och vänta tills de fyller 30 år och kommer till försörjningsstöd.

Under intervjun med företrädare för arbetsförmedlingen beskrivs att målgruppen för Räkna med mig oftast inte är inskrivna på AF då de står för långt från arbetsmarknaden och inte uppfyller de krav på arbetsförmåga som ställs. Det krävs heltidsnärvaro även på förberedande insatser i AF:s regi, vilket ofta är svårt att klara för personer som är aktuella inom Räkna med mig. Deltagarna kan dock komma att aktualiseras vid AF i situationer när det konstaterats att de börjat utveckla förutsättningar att klara kraven på öppna arbetsmarknaden. AF kan då bistå med lönestöd vid anställningar eller hjälpmedel för olika typer av funktionshinder. En informant från Arbetsförmedlingen säger:

> Det är bra att kommunen kan se bortom att bara ge insatser till de som har försörjningsstöd. Både FK och AF är beroende av kommunen för insatser till de som inte faller inom ramen för AF:s målgrupp (jfr. utredd arbetsförmåga). Det handlar om mycket pengar som samhället förlorar på att grupper, särskilt unga, hamnar utanför samhället och egen försörjning […] vissa unga har bara fastnat i problem och blivit hemmasittare.

En samstämmig uppfattning bland de som intervjuats från offentliga verksamheter och Attention är att aktivitetsersättning kan utgöra en stor risk att verka passiviserande om det inte kombineras med rätt insatser och stöd. Flera informanter hänvisar i sammanhanget till ett tidigare observerat mönster att unga med aktivitetsersättning ofta söker försörjningsstöd när den förstnämnda ersättningen upphör vid fyllda 30 år.

En informant uttrycker hur hen upplever att det varit historiskt:

> De som beviljades aktivitetsersättning sattes på ”vänt” och fick inga insatser. Det var en fälla för många unga. När de fyllde 30 föll många mellan stolarna för det är få som kan få sjukersättning vid ADHD, ADD och sådana funktionshinder.

Personalen inom Räkna med mig berättar att läkare kan vara skeptiska till att skriva fram underlag för aktivitetsersättning om det inte finns en planering kring utvecklande aktiviteter. De har sagt att de inte vill att unga ska hamna i 10 års ersättning utan aktiviteter eller utveckling för att sedan falla igenom till ingenting när de fyller 30 år.

Upplevelsen av hur Räkna med mig möter ungdomarnas behov

Informanterna från FK, AF, kommunala verksamheter, hälso- och sjukvården samt föreningen Attention förmedlar en samstämmig uppfattning att verksamheten Räkna med mig fyller upp ett tidigare resurs- och metodmässigt tomrum för målgruppen. Informanterna på strategisk nivå från FK och AF framför även att de ser ett nationellt behov av att bättre uppmärksamma målgruppens behov i fråga om insatser och samverkansformer.

Företrädare för Attention resonerar kring att det krävs en kombination av kunskap och personliga förmågor hos de som ska att arbeta med målgruppen, och att detta finns bland personalen inom Räkna med mig. Det är dock sårbart då de här färdigheterna är knutna till enskilda medarbetare. Strategin som föreslås är att involvera fler personer. En av de intervjuade inom Attention jämför med hantverksyrken som hade lärlingar.

Hur har det gått med utvecklingen av samverkansstrukturen?

Sammantaget kan konstateras att företrädarna som intervjuats inom Jobbcentrum, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, primärvården och vuxenpsykiatrin uttrycker en upplevelse av att det genom verksamheten Räkna med mig utvecklats en välfungerande samverkan kring unga med aktivitetsersättning i Hudiksvall. Det diskuteras också att verksamheten Räkna med mig och de tydliggjorda samverkansformerna bidrar till att komma åt mörkertalet av hemmasittare som annars inte upptäcks.

Den positiva upplevelsen innehåller flera dimensioner. En av de intervjuade från hälso- och sjukvården säger: ”Vi har en mycket positiv upplevelse av Räkna med mig […] Vi har jobbat tillsammans i team länge och respekterar varandras professioner.

En annan av informanterna säger: ”De gör det på ett enkelt sätt […] fångar upp de resurser som finns runt individen, förfinar dessa och får de befintliga resurserna att bli bättre och mer begripliga och sammanhållna för individen.”

Ett centralt resonemang som fördes av flera informanter är att Räkna med mig och den utvecklade samverkanstrukturen bidrar till effektivisering i flera led. Det vill säga att andra resurser kan arbeta smidigare, de unga är förberedda inför exempelvis läkarutlåtande, FK får bättre beslutsunderlag som inte behöver kompletteras och det kan bli kortare ledtider till olika resurser. Värdet av att Räkna med mig inte bygger ett nytt resurssystem utan använder det som finns på ett effektivare sätt, framhålls också av i stort sett alla informanter.

Från strategisk personal inom AF och FK uttrycks ett stort intresse av att utveckla samverkansformer med kommunen kring unga med aktivitetsersättning. Det går också helt i linje med aktuella regleringsbrev och särskilda regeringsuppdrag kring unga med aktivitetsersättning[11]. Företrädare för AF resonerar kring att kommunens insatser krävs som ett försteg för målgruppen innan de kan skrivas in som arbetssökande. I fråga om FK, som inte har uppdraget att bedriva arbetsrehabiliterande insatser i egen regi, framhålls kommunen som den viktigaste resursen för målgruppen. Under intervjuerna med företrädare för FK och AF beskriver de även att kommunernas verksamhet är den som har störst förutsättningar att bedriva det nära, flexibla och individanpassade stöd målgruppen behöver.

En av de intervjuade från kommunal verksamhet säger: ”De statliga verksamheterna behöver kommunen för vi finns utplacerade överallt. Det är vi som har nära kontakt med medborgarna.”

[11] Se Arbetsförmedlingen & Försäkringskassan, 2025 samt Försäkringskassan, 2025.

Intervjuer med ungdomar

De intervjuade har deltagit i olika aktiviteter inom Räkna med mig, exempelvis körkortskurs, praktik, programmeringskurs, individuella samtal, sociala aktiviteter och gamingträffar mm.

Tidigare erfarenheter och upplevda behov

Många av ungdomarna berättar om tidigare ”misslyckanden” innan de kom till Räkna med mig, då de upplevt att det ställts för höga krav och inte tagits hänsyn till individuella behov under skolgången, arbetsförberedande insatser och praktik. Utmärkande i ungdomarnas berättelser är upplevelser av svårigheter under skolgången, framför allt högstadiet och gymnasiet. Flertalet berättar om avbrutna studier under gymnasiet, yrkesutbildningar eller folkhögskola. Många beskriver svårigheter med sociala samspel samt röriga och ständigt växlande miljöer i skolan. Flera berättar även om att de blev utmattade, tappade energi eller blev deprimerade av de aktiviteter som var tänkta att vara stödjande. Berättelserna inrymmer också problem i relationen till lärare, handledare eller professionella som inte upplevdes förstå sig på den unges behov.

Många berättar om att det vid praktik och liknande aktiviteter innan deltagandet i Räkna med mig ställdes för höga krav på antal timmar per dag som gjorde att de inte orkade. Några beskriver att deras funktionshinder inte syns och upplever att omgivningen därför inte tar hänsyn till det. Flera av de unga berättar om tidigare praktikperioder där de fått arbetsuppgifter utan handledning och hoppat av. En av dem beskriver att hen fick hänga upp kläder ensam i en butik trots att hen egentligen behövde öva sig på sociala samspel.

En av ungdomarna säger: ”Osynliga funktionshinder och psykisk ohälsa måste synliggöras mer. Om förståelsen inte finns så ställs det för höga krav […] då kraschar individen.”

En annan beskriver det på följande sätt: ”Vi har olika stora sociala batterier. Vissa blir urladdade snabbare […] att vara social drar ur mycket energi för mig […] jag kanske behöver en hel dag för att återhämta mig”

Flera av ungdomarna berättar om olika grader av psykisk ohälsa, exempelvis ångest och depression, samt att de haft utredande och behandlande kontakter med barn- och ungdomspsykiatrin och vuxenpsykiatrin. Några har också haft kontakt med habiliteringsverksamhet. En röd tråd i de ungas berättelser är upplevelsen att de professionella de tidigare haft kontakt med inom skola eller arbetsförberedande aktiviteter inte nått fram till dem på ett bra sätt. Några av ungdomarna beskriver en upplevelse av att tidigare hjälpare inte lyckats etablera någon relationell kontakt utan följt ett färdigt ”formulär” med på förhand uppställda lösningar utan verkligt engagemang att hjälpa dem.

En av ungdomarna säger: ”Hjälparna är rädda att gå utanför boxen […] personen behöver något annat men de vågar inte.”

En annan uttrycker på samma tema: ”Alla som försökt hjälpa mig har det som ett jobb […] gör det inte av innerlighet. Skräckexemplet är då hjälparen bara följer formuläret utan att läsa av individen, utan känsla.”

Andra ungdomar berättar om en upplevd brist på delaktighet i de planeringar som gjorts för dem, exempelvis i fråga om skola eller praktik. Tongivande i berättelserna är upplevelsen av att andra hela tiden bestämt åt dem. Likaså en känsla av att inte betraktas som kapabel att själv ta beslut, vilket tärt på energi och motivation.

När det gäller aktivitetsersättning som försörjning förmedlar ungdomarna överlag att det ger ekonomisk trygghet men också innebär risker att stagnera i sin utveckling. Några av ungdomarna pratar i termer av att de innan kontakten med Räkna med mig inte hade några utvecklande aktiviteter och att livet verkade stå still.

Ungdomarnas upplevelser av Räkna med mig

Flera av ungdomarna berättar att de vid första kontakten med Räkna med mig var skeptiska då de tidigare hade haft kontakt med många ”hjälpare” och förlorat tron på att kunna få något verkligt stöd. Utmärkande i många av ungdomarnas utsagor är upplevelsen att de vid kontakten med Räkna med mig för första gången kände sig sedda och bemötta utifrån sina individuella behov.

En av de intervjuade beskriver att hen var innesluten bakom en mur och inte tyckte sig vara åtkomlig för hjälpande insatser men att coachen inom Räkna med mig nådde fram till henne ändå. Hen säger: ”Du måste gräva dig fram till människan för att ta upp henne ur gropen. Sju av tio skulle inte berätta vilken grop de ligger i. Du måste ropa från gropen och hjälparen höra var du ligger.”

Flera av ungdomarna säger att de till en början undrade var haken fanns inom verksamheten, när det skulle börja ställas samma krav som de tidigare inte klarat av. Merparten av intervjuerna innehåller berättelser om hur ungdomarna i efterhand förstod att de fick ta det i sin egen takt och utan krav på specifika prestationer eller att delta i färdiga insatser.

En av dem säger:

> De struntade i formuläret och anpassade sig efter mig. Ingen annan har gjort det. Jag går in i fasad inför nya personer […] men var ärlig och öppnade mig för dem (en av coacherna). Det beror på att de inte satte pressen på mig.

Sammantaget ger de intervjuade ungdomarnas berättelser en bild av att de får den hjälp och det stöd de behöver inom Räkna med mig med flexibel utformning utifrån sina individuella behov och förutsättningar. Noteras bör att det inte förekommer några avvikande upplevelser bland de intervjuade. Merparten av ungdomarna beskriver även att de lärt känna sina styrkor och behov bättre samt stärkts i sin självkänsla och tron på förmågan att komma ut i arbete eller studier. Bärande i de ungas berättelser är även upplevelsen av att det uppstått en tillitsfull och respektfull relation mellan coacherna och

den unge, och utan det ofta skeva maktförhållande de tidigare upplevt i förhållande till professionella.

En av de unga berättar om att flera tidigare ”hjälpare” visat medlidande och tyckt synd om hen och sagt ”fy vad jobbigt”, vilket skapat en förminskande känsla. Hen uppskattar därför att coachen inom Räkna med mig i stället tar in det som sägs som information och tolkar hur det konkret påverkar vardagen.

En fördel flera av ungdomarna lyfter med Räkna med mig framgår i en av de intervjuades utsagor: ”Man får öva sig på det man behöver öva på. Frågan är varför har jag problemet och vad behöver jag öva på? Vissa arbetsrehabiliterande åtgärder riktas inte så att individen får öva på det som behövs.”

Andra berättelser pekar på betydelsen av att Räkna med mig skapar utrymme för deltagarna att utforska, utveckla och fördjupa sina personliga intressen. Några ungdomar pratar även om miljöns betydelse. En av de intervjuade säger: ”De skapar en miljö som passar människan i fråga […] stoppar inte in dem i färdiga miljöer. Det behöver skapas en så trygg miljö att individen ska tillåta hjälparen att lära känna henne.”

Intervjuer med föräldrar

Föräldrarna beskriver att kontakten mellan Räkna med mig och deras barn skett på olika sätt och ibland av en slump. De unga har slussats till Räkna med mig via KAA[12], AF, FK, CUL[13], psykiatrin, Jobbcentrum eller genom personliga kontakter. Flera säger att de inte kände till Räkna med mig förrän någon råkade tipsa om verksamheten.

Tiden innan kontakten med Räkna med mig

Under gruppintervjun med föräldrarna var det som att öppna en dammlucka när vi kom in på upplevelsen av hur det varit för sonen eller dottern innan kontakten med Räkna med mig. Det framfördes framför allt många berättelser om en problematisk skolgång och bristen på individuellt utformat stöd.

En av föräldrarna säger:

> Skolor och gymnasier borde ha mer kunskap. Det finns stor okunskap och varierar mycket mellan olika personal, exempelvis vilka kunskaper studievägledare inom skolan har kring aktuella funktionshinder och behov. De kan exempelvis ställa frågor som är helt omöjliga att besvara för en person med starkt autistiska drag, exempelvis: Vad vill du ha hjälp med?

Flera av föräldrarna beskriver en upplevelse av att deras barn hamnat i en gråzon utan tydliga rutiner eller resurser för stöd. Ett exempel som relateras är att barn inom autismspektrat som klarar ämnen och betyg men ändå har särskilda behov, exempelvis kopplat till det sociala samspelet, kommunikation eller lärandemiljön, inte får något fungerande stöd.

”Det finns ett för stort glapp mellan de som kategoriseras som i behov av stöd och de som kategoriseras som fungerande […] Det hänger också på att träffa rätt personer inom skolan”, säger en av föräldrarna.

Andra utsagor från föräldrarna är: ”Resan inom IM[14] var en katastrof. Sonen träffade nya personer hela tiden […] ingen kontinuitet eller sammanhängande stöd. Vi har fått obetydlig hjälp [...] ramlade helt mellan stolarna.”

Flera föräldrar berättar att det sker ett skifte när de unga kommer till högstadiet. Då förändras situationen från att ha haft ett klassrum till att springa runt mellan olika salar beroende på vilket ämne som undervisas, vilket inte alls är bra utifrån den aktuella målgruppens behov. Det diskuteras också att klasserna har så många elever att det inte blir möjligt att ge individuellt stöd. En av föräldrarna beskriver:

> Hen klarade skolan upp till sexan […] Stor krasch på högstadiet […] Klarade inte att springa runt mellan salarna. Skolan är inte utformad för målgruppen. Den här

---

[12] KAA (kommunala aktivitetsansvaret).

[13] Centrum för utveckling och lärande (CUL) är en kommunal verksamhet.

[14] Introduktionsprogram (IM) ska hjälpa elever att bli behöriga till ett nationellt program eller förbereda för arbete eller annan utbildning.

> gruppen mår bra av att ha samma klassrum, samma stol, samma klädhängare. Det är val, val, val hela tiden för eleverna som de inte mår bra av.

Föräldrar ser stor potential i att utveckla skolan i riktning mot distansundervisning i anpassade digitala rum, individanpassning genom teknik och möjlighet för vissa att studera hemifrån när de inte klarar det sociala samspelet eller miljön i skolan.

Föräldrarnas upplevelser av Räkna med mig

När det gäller upplevelsen av verksamhet inom Räkna med mig i förhållande till sonen eller dotterns behov är utsagorna från föräldrarna i hög grad samstämmiga med de ungas uppfattning.

En av föräldrarna sammanfattar vad många andra uttrycker:

> Samma personer som står stadigt, lyssnar, tror på min dotter […] De hittar de små grejerna som fungerar. Det handlar också om tillit och kontinuitet för att det ska fungera. Det tar tid att bygga upp tillit […] kräver en kontinuerlig relation.

En annan av de intervjuade säger: Räkna med mig förmedlar hopp och stärker de ungas självbild, självkänsla, självförtroende och identiteten, […] även berättelsen om sig själva och framtiden.

En tredje förälder säger om den unges kontakt med Räkna med mig: ”Han är en helt annan person nu […] Han satt tidigare helt isolerad med svag social förmåga men håller nu i aktiviteter för andra.”

Under intervjun diskuteras att Räkna med mig arbetar med att etablera kontakter med arbetsgivare för att få dem att inse värdet av att anställa personer ur målgruppen. Likaså att det bedrivs arbete för att öka förståelsen för de färdigheter individer kan ha även om de inte tycks passa in i invanda bedömningsmönster. Några föräldrar beskriver i det här sammanhanget anställningsintervjun som ett hinder att ta sig igenom. En av dem säger att hennes barn med autism inte klarar att svara på frågor som ställs under en anställningsintervju och därför sållas bort trots att hen antagligen skulle kunna klara arbetsuppgifterna bättre än de flesta.

”Det är viktigt att de här barnen inte sorteras bort.”, säger en av föräldrarna.

Ett genomgående mönster i föräldrarnas berättelser är att det tar mycket tid och kraft att ha ett barn med funktionshinder. Några föräldrar berättar att de varit utmattade och sjukskrivna av belastningen. Kontakten med Räkna med mig upplevs avlastande och har bidragit till att de fått en lugnare tillvaro och kunnat bryta sjukskrivningar.

Kommentar: Efter gruppintervjun har Räkna med mig ordnat lokaler så att föräldrar kan fortsätta ha regelbundna träffar då de uppskattar att utbyta erfarenheter och prata med andra i liknande situation.

Samhällsekonomiska beräkningar och resonemang

82 procent av samtliga med aktivitetsersättning i Gävleborgs län hade psykiatriska och/eller neuropsykiatriska diagnoser som anledning till beslutet i oktober 2025 (Försäkringskassan, 2025). Exakt hur stor del av gruppen och i vilken grad individerna kommer att kunna arbeta i framtiden är svårt att skatta. Det är sannolikt en orimlig ambition att anta att samtliga kommer att lämna offentlig försörjning i framtiden

En situation där människor inte arbetar eller studerar innebär ekonomisk förlust för individen men påverkar också den enskildes välmående och livskvalitet. Dessutom finns det stor risk att individerna fastnar i en sådan situation. Var fjärde ung person som varken arbetar eller studerar kvarstår i denna situation mellan 5 och 11 år (MUCF, 2024). Utöver det är det kostsamt för samhället att individer inte arbetar eller studerar. Ett års försenat inträde på arbetsmarknaden beräknas kosta samhället 260 000 kr (ibid).

I förhållande till insatsen Räkna med mig finns ingen kontrollgrupp eller jämförelsegrupp. Det är därför inte möjligt att jämföra utfallet med andra typer av insatser eller ingen stödjande och arbetsförberedande insats alls. Med anledning av det utgår de samhällsekonomiska beräkningarna från ett kalkylverktyg för insatser mot social utsatthet (KAMSO). KAMSO är hälsoekonomiskt och samhällsekonomiskt kalkylverktyg framtaget av Umeå Universitet som används i Sverige för att beräkna:

- kostnader för socialt utanförskap.
- och värdet av förebyggande insatser.

KAMSO utgår från registerdata och följer livsutvecklingen för personer utan fullständiga grundskole- och gymnasiebetyg, unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) samt för hela populationen (en ”genomsnittlig” individ). Genom att följa livsutvecklingen blir det möjligt att sätta ett värde på att en individ lämnar stadiet UVAS till förmån för att börja arbeta heltid. Beräkningsmodellen uppskattar vilka resultat som behöver uppnås med en insats i förhållande till vad den kostar att bedriva för att det ska vara samhällsekonomiskt effektivt.

Urval av deltagare som inkluderats i beräkningarna

Den samhällsekonomiska beräkningen genomfördes i maj 2026. Vid det tillfället var 88 deltagare inskrivna i Räkna med mig och beräkningarna är genomförda på detta deltagarantal. De samhällsekonomiska beräkningarna ska ses som exempelberäkningar och det antal unga som måste lämna offentlig försörjning för kostnadseffektivitet påverkas inte av totalt deltagarantal.

Kommunalekonomiskt perspektiv

Innan start i verksamheten hade 47 av 88 deltagare försörjningsstöd. Samtliga har idag aktivitetsersättning. Genomsnittligt försörjningsstöd för åldersgruppen 19–29 år i Hudiksvall var 7 828 kr i månaden (2024), motsvarande 93 963 kr per år. Om 47 personer lämnar försörjningsstödet innebär det en potentiell minskning av kommunala kostnader med 4 416 261 kr per år – mer än hela projektbudgeten under två år.

Insatsen har således inneburit en minskad kostnad för kommunen på över fyra miljoner per år med anledning av att ett stort antal unga som uppfyller kriterierna för rätten till aktivitetsersättning förts över från försörjningsstöd till den denna ersättning, vilket ska ses som en fördelningseffekt. Det är emellertid inte möjligt att säga hur många som hade lämnat försörjningsstöd utan insatsen, och hur lång tid det hade tagit.

Beräkning av samhällsekonomisk effektivitet för insatsen Räkna med mig

I KAMSO specificeras kostnaden för projektet och jämförs mot hur många individer som skulle behöva lämna UVAS-stadiet för att insatsen ska bedömas samhällsekonomiskt effektiv. I denna beräkning använder vi UVAS som jämförelsegrupp, då den gruppen i stor utsträckning liknar den grupp som insatsen Räkna med mig arbetar med.

Vi har använt följande inställningar i KAMSO:

- Kostnad på 3 541 387 kr (budget för insatsen exklusive följeforskning under två år).
- Två års insatsperiod.
- 88 deltagare (samtliga deltagare under perioden 20240901 - 20260531).
- Snittålder 23 år.
- Inrikes födda.

Med dessa inställningar bedöms det att en till tre av 88 deltagare behöver lämna offentlig försörjning för att insatsen ska vara kostnadseffektiv. Eftersom beräkningar över ett livstidsperspektiv bygger på flera antaganden finns alltid en viss osäkerhet. En känslighetsanalys används därför för att undersöka hur stabilt resultatet är om dessa antaganden ändras. I praktiken innebär det att man varierar centrala delar i beräkningen, exempelvis:

- Hur stor effekt insatsen antas ha per individ (till exempel vilken lön individen får efter insatsen)
- Storleken på olika kostnader och besparingar
- Hur framtida värden räknas om till dagens värde (diskonteringsränta)

I denna analys visar ett optimistiskt scenario att det räcker med att en individ lämnar offentlig försörjning, medan ett mer försiktigt (pessimistiskt) scenario kräver att tre individer gör det för att insatsen ska vara kostnadseffektiv. För att vara på den säkra sidan innebär detta att minst tre individer behöver lämna offentlig försörjning. Om fler än tre gör det visar analysen att insatsen är kostnadseffektiv även under mindre gynnsamma antaganden.

Det samhällsekonomiska värdet består främst av ökat produktionsvärde samt skatteintäkter respektive minskade vårdkostnader, kostnader för offentlig försörjning och läkemedelskostnader. Dessa finansiella och samhällsekonomiska effekter realiseras främst långsiktigt.

Viktigt att beakta i sammanhanget är att KAMSO ska ses som en skattning på vad värdet *skulle kunna bli* av en investering, dvs. en prognos. För att bedöma huruvida projektet kan anses kostnadseffektivt eller inte har utfallet i modellen jämförts med de resultat som insatsen Räkna med mig hittills uppnått.

Enligt KAMSO-beräkningen uppnår insatsen som tidigare nämnts samhällsekonomisk effektivitet om en till tre personer etablerar sig i heltidsarbete. Resultaten från maj 2026 talar för att detta är ett realistiskt scenario redan efter två års verksamhet; en deltagare har övergått till anställning och av tre studerande bedöms två stå nära arbetsmarknaden. Vidare är fyra deltagare aktuella för förstärkt samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Sammanfattningsvis tyder analysen på att projektet har god potential att vara samhällsekonomiskt lönsamt. Det arbetssätt som Räkna med mig använder kan även

potentiellt leda till kommunalekonomisk nytta genom att individer lämnar försörjningsstöd till förmån för aktivitetsersättning. Insatsen bedöms minska risken för långvarigt utanförskap för den enskilde individen, som inte sällan leder till ohälsa och social problematik och för med sig betydande samhällskostnader (MUCF, 2020). Insatsen räkna med mig visar tydliga indikationer på att vara en samhällsekonomiskt lönsam insats som bidrar till att skapa förutsättningar för den aktuella målgruppen att ta steg mot egen försörjning.

Analys

Sammantaget görs analysen att insatsen Räkna med mig i stor utsträckning svarat upp mot sitt syfte och de uppställda målen. I avsnittet nedan utvecklas analysen av insatsens måluppfyllelse med koppling till teoretiska resonemang kring verksamma komponenter[15] och arbetssätt inom verksamheten.

Utveckling av en samverkansstruktur

Utvärderingen visar att det har utvecklats en dokumenterad och förankrad samverkansstruktur med definierade funktioner för de involverade verksamheterna (Jobbcentrum, AF, FK och regionens verksamheter). Upplevelsen bland parterna är att samverkan fungerar väl samt att verksamheten Räkna med mig bidrar till en smidigare övergång mellan olika verksamheter. Vinster med det inarbetade samspelet är att tidigare glapp och organisatoriska mellanrum mellan resurser nu överbryggas samt att det uppstått ett effektivare användande av de samlade resurserna kring målgruppen. Ytterligare en effekt av den mobilisering av resurser som skett genom insatsen Räkna med mig är att fler unga som uppfyller kriterierna för aktivitetsersättning uppmärksammas och kan få rätt ersättning samt stöd anpassat utifrån sina behov.

Varför fungerar samverkansstrukturen och vilka komponenter är verksamma?

Tyrstrup (2014) använder begreppet *organisatoriska mellanrum* för att beskriva situationen som uppstår när en verksamhets ansvar tar slut utan att någon annan verksamhet tar vid. Organisatoriska mellanrum uppstår inte bara för att strukturer saknas utan också för att aktörer inte förstår systemet som helhet, dvs. inte ser det som saknas. Följden blir fragmenterade och dåligt sammansatta insatser som inte möter den enskildes samlade behovsbild (Blom, 2004; Grell, Ahmadi & Blom, 2016; Gubrium & Järvinen, 2014). En av de verksamma komponenterna inom Räkna med mig är just att **verka i de organisatoriska mellanrummen**, knyta ihop olika resurser, fylla väntetider med meningsfullt innehåll samt skapa begriplighet för ungdomarna. Det kan också uttryckas som att Räkna med mig skapar broar till och mellan resurser där ungdomarna tidigare fallit igenom eller hamnat i resursmässiga tomrum.

Ytterligare en verksam komponent som får samverkan att fungera är att Räkna med mig arbetar med **facilitering** av samverkansprocessen. I samverkanssammanhang innebär facilitering att aktivt stödja en gemensam process så att flera aktörer med olika perspektiv kan samarbeta effektivt mot ett gemensamt mål. Det inrymmer att[16]:

- Skapa gemensam förståelse av problem och mål.
- Överbrygga organisatoriska gränser och olika logiker.
- Stödja gemensamt lärande och samskapande.

---

[15] Verksamma komponenter i psykosociala insatser och samverkan är de delar av en insats som anses påverka de underliggande mekanismer som leder till förändring (Kazdin, 2007; Michie et al., 2011; Fixsen et al., 2005.)

[16] Se Danermark, 2015; Ansell & Gash, 2008; Emerson et al., 2012; Svensson et al, 2009.

- Säkerställa att ingen aktör dominerar på bekostnad av andra.
- Klargöra syfte, roller och förväntningar.

Genomlysning av gruppen unga med aktivitetsersättning

Ett av insatsens mål var att genomföra en genomlysning av målgruppen unga med aktivitetsersättning som kommer i kontakt med Räkna med mig. Genomlysningen syftade till att utveckla kunskapen om målgruppens behov, styrkor och förutsättningar. Intervjuerna med ungdomar, föräldrar och personalen inom Räkna med mig under utvärderingen, tillsammans med de erfarenheter coacherna inom verksamheten har efter arbete i skrivande stund med nära 100 ungdomar, utgör ett bra underlag för analys av målgruppens behov, karaktäristika och förutsättningar. I skrivande stund arbetar insatsen med att sammanställa sina erfarenheter i form av en handbok för arbete med unga som har aktivitetsersättning.

Hur möter insatsen deltagarnas behov och bidrar till deras utveckling?

Intervjuerna med ungdomar, föräldrar och personal inom Räkna med mig innehåller rikligt med berättelser om betydelsefulla stegförflyttningar för deltagare inom verksamheten. Statistiken över olika aktiviteter visar också att många ungdomar deltagit i förberedande aktiviteter, praktik och studier/kurser. Intervjuerna förmedlar också att det för många deltagare initialt har handlat om ett viktigt steg att bryta social isolering och utveckla förmågan att kunna ta sig till aktiviteter på egen hand. Likaså att börja bygga tillitsfulla relationer med personalen inom Räkna med mig, andra deltagare samt professionella vid olika samhällsresurser. Ovanstående resultat, tillsammans med att endast en av de 88 ungdomarna under mätperioden hoppat av verksamheten, tyder på att insatsen möter ungdomarnas behov på ett bra sätt och har god potential att bidra till utveckling.

I ungdomarnas och föräldrarnas berättelser framträder tre arbetssätt som särskilt betydelsefulla:

1. Verksamheten arbetar med att bygga en personligt utformad relation till de enskilda ungdomarna som leder till tillit.
2. Verksamheten möter deltagarna där de är utifrån förutsättningar, förmåga och intressen. De får börja med aktiviteter på den nivå de klarar och forceras inte i utvecklingen.
3. Verksamheten har ett salutogent arbetssätt – fokus på styrkor, möjligheter och att väcka individens egna drivkrafter.

Varför fungerar arbetssättet inom Räkna med mig – vilka komponenter är verksamma i mötet med ungdomarna?

Det kan konstateras att merparten av individerna i fallstudien har vad som brukar benämnas som **komplexa behov** (se exempelvis Hood, 2018). En stor utmaning för de offentliga verksamheterna är att vidmakthålla samtidiga och integrerade insatser över tid trots att individerna har behov inom flera områden, exempelvis neuropsykiatriska funktionshinder, psykisk ohälsa, ekonomi, boende och relationsproblem.

En av de verksamma komponenterna inom Räkna med mig är inriktningen att **skapa en arbetsallians med ungdomarna vilken inrymmer relation och tillit**. Forskning visar att arbetsalliansen är en av de mest robusta faktorerna bakom positiva resultat i stöd- och behandlingsinsatser. Arbetsalliansen omfattar tre centrala komponenter (Jiang, 2024; Edlund, 2021; Flückiger et al., 2018): (1) gemensamt formulerade mål, (2) enighet kring arbetssätt och uppgifter samt (3) en tillitsfull och emotionell relation.

En annan komponent utgörs av att Räkna med mig **arbetar utifrån de bärande tankegångarna inom tjänstedesign** (SKR, 2025) vid utformningen av stöd och insatser för deltagarna. Det innebär att utgå ifrån deltagarnas faktiska behov och utveckla de tjänster som ska stödja den unges utveckling genom en utforskande och samskapande process. Verksamheten vill inte skapa färdiga insatser utan i stället utgå ifrån vilka arbetsformer och aktiviteter deltagarna behöver, vilket kan växla över tid och variera mellan olika individer.

En tredje komponent är att Räkna med mig arbetar med att organisera **multimodala insatser**, dvs. samordnade och samtidiga insatser för att möta individens behov inom olika områden. Utgångspunkten är att göra en individuell planering utifrån en helhetssyn. Exempelvis kan arbetsinriktade insatser pågå parallellt med insatser för den psykiska hälsan och den sociala situationen. Forskning visar att sådana kombinerade insatser ger bättre helhetseffekter än enskilda åtgärder (Reeves & Anthony, 2009; Silverstone et al, 2017).

Den sista men minst lika viktiga komponenten som kan identifieras är att Räkna med mig arbetar utifrån ett **salutogent perspektiv** som i stor utsträckning handlar om att utforska deltagarnas styrkor och drivkrafter. Forskning pekar på betydelsen av ett skifte från ett brist- till ett resursperspektiv, där salutogena arbetssätt, egenmakt och hopp utgör bärande delar (Antonovsky, 2005; Snyder, 2002). Hopp och framtidstro samt salutogena perspektiv kan även förstås som viktiga dimensioner inom begreppet existentiell hälsa, vilket avser individens upplevelse av mening, sammanhang och riktning i livet (Folkhälsomyndigheten, 2025; 2018).

De långsiktiga målen

På längre sikt är målet med insatsen att deltagarna ska få insatser som leder till att fler individer lämnar offentlig försörjning och bidrar till samhällets kompetensförsörjning. För en analys av denna måluppfyllelse krävs uppföljning av deltagarna under längre tidsperiod, sannolikt flera år. De utvecklingsprocesser som kan uppmärksammas bland ungdomarna samt upplevelsen att Räkna med mig möter målgruppens behov väl gör det dock sannolikt att även det här målet har goda förutsättningar att nås på längre sikt.

Kommunalekonomisk och samhällsekonomisk nytta

För den kommunala budgeten finns stora direkta besparingar att göra genom att ungdomar med funktionsnedsättningar lämnar det kommunala försörjningsstödssystemet och övergår till aktivitetsersättning. Genom insatsen Räkna med mig har ett stort antal unga som uppfyller kriterierna för aktivitetsersättning kunnat lämna försörjningsstöd. Den årliga besparingen som uppnåtts motsvarar mer än projektbudgeten under två år. För att insatsen ska anses samhällsekonomisk lönsam krävs som tidigare beskrivits att en till tre personer lämnar offentlig försörjning och går ut i arbete. Utifrån de resultat som insatsen visat bedöms det med stor sannolikhet möjligt att uppnå.

Vad är viktigt att uppmärksamma i den fortsatta utvecklingen av insatser och samverkansformer kring unga med aktivitetsersättning?

Trots insatsens goda måluppfyllelse finns utmaningar att upprätthålla verksamheten över tid. Den rådande organiseringen av Räkna med mig samt det omgivande resurssystemet verkar i ett spänningsfält mellan strukturer och funktioner å ena sidan samt enskilda personers förmågor och nätverk å andra sidan.

Verksamheten Räkna med mig är kopplad till ett fåtal personer (två coacher och en samordnare). Om någon av dessa slutar eller byter jobb finns risker att det påverkar verksamheten. Personskiften på operativ och ledningsnivå inom samverkande verksamheter samt organisatoriska förändringar är också faktorer som kan utmana tidigare utvecklade arbetsformer. Likaså förändringar i uppdrag och nationella direktiv bland de samverkande parterna (AF, FK, Jobbcentrum samt hälso- och sjukvården). Trots inarbetade samverkansformer är alla mänskliga processer i viss mån beroende av de professionellas egenskaper, kunskaper och vilket mått av relationer och tillit som finns gentemot samverkanspartners (Axelsson & Axelsson, 2013; Danermark, 2015). När det gäller arbetet med ungdomarna krävs vissa grundläggande kompetenser och synsätt hos coacherna för att bygga relationer, tillit och arbetsallians. Arbetsmodellen inom Räkna med mig kan inte manualbaseras utan bör i stället förstås som ett ramverk av metoder, synsätt och utgångspunkter som måste omsättas i en fungerande praktik. En strategi som föreslås av bland annat Attention är att sprida kunskapen om målgruppen och de fungerande arbetssätten till en större krets personer inom Jobbcentrum.

Räkna med mig börjar få många inskrivna deltagare. Ett högt deltagarantal fördelat på få coacher utgör en utmaning då arbetsmetoden bygger på att kunna ägna mycket tid till individuella och tillitsskapande kontakter. Risken finns att det av resursskäl blir nödvändigt med gruppverksamheter och att mindre tid kan ägnas åt de individuellt utformade kontakterna. Verksamheten kan då komma att beskriva en metodglidning bort ifrån de verksamma komponenterna. En jämförelse kan göras med IPS, som i många avseenden liknar arbetsmetoden inom Räkna med mig, där det finns ett antal principer att följa för att skydda mot metodglidning, bland annat ett föreslaget maxantal klienter per IPS-coach (Drake, et al, 2012; Socialstyrelsen, 2012).

Inom implementeringsforskningen brukar processen med att införa en ny insats beskrivas i fem grundläggande implementeringsfaser enligt figur 4 på nästa sida (Fixsen et. al, 2015; 2005).

Förberedelsefas	Installationsfas	Initial implementering	Full implementering	Vidmakt-hållande
Behovsanalys, intressentdialog, planering och formulering av mål	Rekrytering, utbildning, utveckling av rutiner samt omvärldsbevakning.	Testning av insatsen, arbetsformer, avgränsningar & utveckling av samverkansformer.	Utveckling av samverkans-struktur samt aktiviteter och arbetsformer gentemot deltagarna Information & spridning av erfarenheter.	Integrering och finansiering inom ordinarie verksamhet. Kontinuerlig uppföljning, långsiktig förvaltning & förbättring. Upprätthållande av de verk-samma kompo-nenterna.

Figur 4: Implementeringsfaser.

Utifrån de upplevelser och uppfattningar som förmedlas av vidtalade parter under utvärderingen bedöms insatsen Räkna med mig ha genomfört de fyra första implementeringsfaserna på ett framgångsrikt sätt. Denna bedömning understöds också av att det arbetats fram och förankrats en processmodell för parternas samverkan kring målgruppen. Nu återstår den långsiktiga vidmakthållandefasen, vilken bör ses som en fortgående process. Forskning om implementering och hållbarhet visar att långsiktig verksamhetsutveckling förutsätter stabil finansiering, organisatoriskt stöd, kontinuerlig uppföljning och anpassning till förändrade förutsättningar, samtidigt som de verksamma kärnkomponenterna i insatsen bibehålls (Aarons et al., 2011).

Tre faktorer beskrivs som centrala för att lyckas med hållbar implementering av nya insatser. Dessa är, överfört till verksamheten Räkna med mig: *Kompetens hos coacherna*, *en stödjande organisation* och *ett effektivt ledarskap* (The National Implementation Research Network, 2013).

Metodologiska reflektioner

Avslutningsvis finns anledning att uppmärksamma några metodologiska begränsningar i utvärderingen. Som tidigare framhållits görs inga anspråk på att fastställa effekter av insatsen Räkna med mig. En sådan bedömning skulle kräva en annan studiedesign, exempelvis jämförelser med en kontroll- eller jämförelsegrupp.

Urvalet av ungdomar och föräldrar till intervjuer har styrts av vilka som uttryckt intresse för att delta och är därmed inte slumpmässigt. Det innebär en risk för urvalsbias, exempelvis genom att personer med mer positiva erfarenheter av insatsen kan ha varit mer benägna att medverka. Samtidigt finns en hög grad av samstämmighet mellan ungdomars, föräldrars och professionellas beskrivningar av insatsen, vilket stärker tillförlitligheten i resultaten. Den positiva bild som framkommer i ungdomsintervjuerna får även stöd av att endast en av de 88 ungdomarna under mätperioden avbrutit insatsen,

trots att deltagandet inte påverkar den ekonomiska situationen. Det går dock inte att utesluta att de intervjuade ungdomarna och föräldrarna har en mer positiv inställning till insatsen än deltagargruppen som helhet.

Resultaten och analyserna som presenteras i rapporten avser 88 unga med aktivitetsersättning som varit aktuella inom verksamheten och inkluderats i utvärderingen. De antaganden och slutsatser kring denna grupp som görs bör dock inte tolkas som representativa för samtliga unga med aktivitetsersättning i Hudiksvalls kommun, vilka vid mättillfället i maj 2026 uppgick till 175 personer.

Analysen av deltagarnas stegförflyttningar och insatsens samhällsekonomiska konsekvenser begränsas av den relativt korta uppföljningstiden. En uppföljning över längre tid skulle ge bättre förutsättningar att bedöma resultatens varaktighet, insatsens betydelse för deltagarnas etablering samt de långsiktiga kommunal- och samhällsekonomiska konsekvenserna.

Avslutande diskussion

Hudiksvall kommun har under de senaste 10 åren arbetat med olika metoder för att möta människor med komplexa behov i olika former av utanförskap, bland annat IPS, tjänstedesign och nu de senaste två åren Räkna med mig. Utmärkande för verksamheten Räkna med mig är att personalen och samarbetspartners reflekterat mycket över synsätt och utgångspunkter i arbetet med ungdomarna. Under de processer som utvärderingen studerat framträder det en stark utgångspunkt i brukarnas behov och viljan att skapa en känsla av sammanhang bland såväl brukare som professionella.

Den här utvärderingen liksom nationella utvärderingar och utredningar av situationen för unga med aktivitetsersättning visar att det finns påtagliga behov av att utveckla en nationell struktur för stöd och insatser till målgruppen (Arbetsförmedlingen & Försäkringskassan, 2025; Försäkringskassan, 2024a; 2024b; 2024c; 2017; ISF, 2017; RiR, 2025). I nuläget är det i stor utsträckning upp till varje kommun att organisera insatser för unga med aktivitetsersättning. Det innebär att stödet kan variera starkt beroende på de 290 kommunernas olika prioriteringar och förutsättningar.

Utvärderingen av Räkna med mig sätter även ljuset på skolan som ett angeläget utvecklingsområde liksom behovet av ökade samhälleliga förutsättningar för inkludering av människor med funktionsnedsättningar i arbetslivet.

Verksamheten Räkna med mig har haft kontakt med många ungdomar vilket genererat ett gediget erfarenhets- och kunskapsunderlag kring målgruppens behov, förutsättningar och upplevelser av samhällets olika resurser. Det har visats nationellt intresse för verksamheten vilket tagit sig uttryck i bland annat att Räkna med mig deltagit vid nationella konferenser och gjort presentationer av arbetssättet för medarbetare på socialdepartementet. Flera kommuner i landet vill också göra studiebesök i verksamheten. Den övergripande ledningen inom Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan uttrycker stor vilja att insatsen fortsätter och ser behovet av spridning till fler kommuner i länet och övriga landet.

Sammantaget kan konstateras att Räkna med mig utvecklat en välfungerande verksamhet och samverkansformer som fyller ett tidigare resursmässigt tomrum i Hudiksvall. Rekommendationen framåt är dels att fortsätta utveckla verksamheten och slå vakt om att behålla de verksamma komponenterna, dels att sprida erfarenheter kring fungerande arbetssätt med målgruppen till fler av Gävleborgs kommuner och nationellt.

Vår förhoppning är att rapportens sammanställning samt analys av erfarenheter och lärdomar från utvecklingsarbetet i Hudiksvall ska utgöra ett kunskapsunderlag för fortsatt utveckling och spridning av verksamma arbetssätt som stödjer unga med aktivitetsersättning.

Referenser

Aarons, G. A., Hurlburt, M., & Horwitz, S. M. (2011). *Advancing a conceptual model of evidence-based practice implementation in public service sectors*. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research, 38*(1), 4-23. https://doi.org/10.1007/s10488-010-0327-7

Ansell, C., & Gash, A. (2008). *Collaborative governance in theory and practice*. Journal of Public Administration Research and Theory*, 18*(4), 543–571. https://doi.org/10.1093/jopart/mum032

Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium* (2:a uppl.). Natur & Kultur.

Arbetsförmedlingen & Försäkringskassan. (2025). *Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning: Återrapportering enligt regleringsbreven för 2024* (Dnr Af-2025/0006 0404; FK 2024/002283). Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. https://www.forsakringskassan.se/download/18.2720bea8195e42f85e2198/1744371253774/insatser-for-personer-som-ar-sjukskrivna-och-for-unga-med-aktivitetsersattning-svar-pa-regeringsuppdrag-dnr-fk-2024-002283.pdf

Axelsson, R., & Axelsson, S. B. (Red.). (2013). *Om samverkan – för utveckling av hälsa och välfärd*. Studentlitteratur.

Blom, B. (2004). *Specialization in social work practice: Effects on interventions in the personal social services*. *Journal of Social Work, 4*(1), 25–46.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. Qualitative Research in Psychology, *3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Danermark, B. (2015). *Samverkan: Himmel eller helvete?* Gleerups.

Drake, R. E., Bond, G. R., & Becker, D. R. (2012). *Individual placement and support: An evidence-based approach to supported employment*. Oxford University Press.

Edlund, A. (2021). *Samma mål, skilda förutsättningar: En kvalitativ intervjustudie om alliansskapande arbete med socialsekreterare*. Lunds universitet.

Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). *An integrative framework for collaborative governance.* Journal of Public Administration Research and Theory, *22*(1), 1–29. https://doi.org/10.1093/jopart/mur011

Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. A., Friedman, R. M., & Wallace, F. (2005). *Implementation research: A synthesis of the literature*. National Implementation Research Network.

Fixsen, D., Blase, K., Metz, A., & Van Dyke, M. (2015). *Implementation science*. I J. D. Wright (Red.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (2 uppl., Vol. 11, s. 695–702). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.10585-4.

Flückiger, C., Del Re, A. C., Wampold, B. E., & Horvath, A. O. (2018). *The alliance in adult psychotherapy: A meta-analytic synthesis*. Psychotherapy, *55*(4), 316–340.

Folkhälsomyndigheten. (2018). *Indikatorer för god psykisk hälsa och existentiell hälsa*. https://www.folkhalsomyndigheten.se

Folkhälsomyndigheten. (2025). *Existentiell hälsa och folkhälsa: Slutredovisning*. https://www.folkhalsomyndigheten.se

Försäkringskassan. (2017). *Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning* (Rapport 2017:5). https://www.forsakringskassan.se

Försäkringskassan & Arbetsförmedlingen (2019). *Förstärkt stöd för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning*. Återrapportering av regeringsuppdrag. https://www.forsakringskassan.se/download/18.146767b11814e063bfb63c/1660736922238/forstarkt-stod-for-personer-som-ar-sjukskrivna-och-for-unga-med-aktivitetsersattning-svar-pa-regeringsuppdrag-dnr-fk-002672-2018.pdf

Försäkringskassan. (2024a). *Analys av aktiviteter under tid med aktivitetsersättning: Svar på regeringsuppdrag* (Dnr FK 2023/019274). https://www.forsakringskassan.se

Försäkringskassan. (2024b). *Arbetsmarknaden för personer med aktivitetsersättning* (Socialförsäkringsrapport). https://www.forsakringskassan.se

Försäkringskassan. (2024c). *Uppföljning av mottagare av aktivitetsersättning tio år efter avslutad ersättning*. https://www.forsakringskassan.se

Försäkringskassan. (2025). *Uppdrag om unga med aktivitetsersättning och personer med sjukpenning i särskilda fall: Svar på regeringsuppdrag* (Dnr FK 2025/000538). Försäkringskassan. https://www.forsakringskassan.se/download/18.5027cb6019705cd0bf2189/1750247606910/uppdrag-om-unga-med-aktivitetsersattning-och-personer-med-sjukpenning-i-sarskilda-fall-svar-regeringsuppdrag-dnr-2025-000538.pdf

Grell, P., Ahmadi, N., & Blom, B. (2016). '*Sometimes it's really complicated!': Clients with complex needs on their encounters with specialised personal social service organisations in Sweden*. Nordic Social Work Research, *6*(3), 188–200.

Gubrium, J. F., & Järvinen, M. (Red.). (2014). *Turning troubles into problems: Clientization in human services*. Routledge.

Hood, R. (2018). *Complexity in social work*. SAGE.

Hudiksvall kommun (2024). *Ansökan. Samverkansmedel inom Samordningsförbund Gävleborg.* Samordningsförbundet Gävleborg. https://finsamgavleborg.se/media/235029/sfg-24-14-anso-kan-som-samverkansmede-ra-kna-med-mig-hudiksvall-med-bilagor.pdf

Inspektionen för socialförsäkringen. (2017). *Aktivitetsersättning: En granskning av förmånen* (Rapport 2017). https://www.inspsf.se

Jiang, G. (2024). *Working alliance*. I K. Zhang (Red.), The ECPH encyclopedia of psychology. Springer.

Kaiser, L., & Ölander, M. (1999). *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur.

Karolinska Institutet. (u.å.). *Empowerment (egenmakt)*. Svensk MeSH. https://mesh.kib.ki.se

Kazdin, A. E. (2007). *Mediators and mechanisms of change in psychotherapy research*. Annual Review of Clinical Psychology, *3*, 1–27.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.

Michie, S., van Stralen, M. M., & West, R. (2011). *The behavior change wheel.* Implementation Science, *6*, 42.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2020). *Ett långvarigt utanförskap: Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar*. https://www.mucf.se

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2024). *Stöd till aktörer som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar*. https://www.mucf.se

National Implementation Research Network. (2013). *Module 4: Implementation stages*.

Prop. 2000/01:96. (2001). *Vissa socialförsäkringsfrågor*. Regeringen. https://www.regeringen.se

Reeves, G. M., & Anthony, B. J. (2009). *Multimodal treatments versus pharmacotherapy alone in children with psychiatric disorders*. Paediatric Drugs, *11*(3), 165–169. https://doi.org/10.2165/00148581-200911030-00002

Riksrevisionen. (2025). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning* (RiR 2025:20). https://www.riksrevisionen.se

Sil, R., & Katzenstein, P. J. (2010). *Analytic eclecticism*. Perspectives on Politics, *8*(2), 411–431. https://doi.org/10.1017/S1537592710001179

Silverstone, P. H., Bercov, M., Suen, V. Y. M., Allen, A., Cribben, I., Goodrick, J., Henry, S., Pryce, C., Langstraat, P., Rittenbach, K., Chakraborty, S., Engles, R. C., & McCabe, C. (2017). *Long-term results from the Empowering a Multimodal Pathway Toward Healthy Youth Program, a multimodal school-based approach, show marked reductions in suicidality, depression, and anxiety in 6,227 students in grades 6–12 (aged 11–18).* Frontiers in Psychiatry, 8, Article 81. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2017.00081

Snyder, C. R. (2002). *Hope theory*. Psychological Inquiry, *13*(4), 249–275.

Socialförsäkringsbalk (SFS 2010:110).

Socialstyrelsen. (2012). *Individanpassat stöd till arbete enligt IPS-modellen: Vägledning för arbetscoacher*. https://www.socialstyrelsen.se

Socialstyrelsen. (2018a). *IPS (individanpassat stöd till arbete)*. https://www.socialstyrelsen.se

Socialstyrelsen. (2018b). *Case management*. https://www.socialstyrelsen.se

Starrin, B. (2007). *Empowerment som förhållningssätt*. I B. Starrin & P.-G. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativ metod*.

Statistiska centralbyrån (SCB). (2026). *Folkmängd efter region, ålder och kön.* Statistikdatabasen. Uttag för Hudiksvalls kommun, åldrarna 16–24 år, 2024–2026. Hämtad 21 september 2026 från https://www.statistikdatabasen.scb.se/

Svensson, L., Brulin, G., Jansson, S., & Sjöberg, K. (2009). *Lärande utvärdering: Genom följeforskning*. Studentlitteratur.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). (2020). *Tjänstedesign för offentlig sektor*. Stockholm: SKR.

Sveriges Kommuner och Regioner. (2025). *Introduktionsutbildning i tjänstedesign*. https://skr.se

Sveriges Kommuner och Regioner. (u.å.). *Innovationsguiden*. https://innovationsguiden.se

Tystrup, M. (2014). *I välfärdsproduktionens gränsland*. Entreprenörskapsforum.

Umeå universitet. (u.å.). *KAMSO: Kalkylverktyg för insatser mot social utsatthet*. https://kamso.phmed.umu.se/

Væksthusets Forskningscenter. (2017). *BIP – indikatorer og jobsandsynlighed*. https://www.vaeksthuset.dk/udgivelser/bip-indikatorer-og-jobsandsynlighed

Væksthusets Forskningscenter. (u.å.). *Beskæftigelses indikator projektet*. https://www.vaeksthuset.dk/projekter/beskaeftigelses-indikator-projektet

Vedung, E. (2009). *Utvärdering i politik och förvaltning* (3 uppl.). Studentlitteratur.